БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

41-дэхи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 285 (10345) | 1963 оной декабриин 3, вторник | Сэн 2 мүнгэн

КПСС-эй ЦК-гай Пленумые угтуулан

Партиингаа анхарал оролдолгоор

...эй ЦК-гай сентяб-
...румһээ хойшо арбаад
...рбэ. Энэ үе соо хүдөө
...та ямар хубилалта-
...оо гээшэб? Иигэжэ
..., хүнэй сэдьхэл бая-
...хаб! Хүдөө ажахы-
...э амжалта туйлагдаа
...үүлэй жэлнүүдтэ хэ-
... шэнэ газар элдүүри-
...эндэһээ ямар ехэ ур-
...агдааб!

...ан манай колхозой
...дээрэһээ харахада,
...дал элирнэ. Түүхэгэ
...ин Пленумһээ хойшо
... болотор орооһо та-
...га хоёр дахин, тэрэ-
...далдалга 2,5 дахин
...э. Таряалангай гек-
...һөө баян ургаса аб-
...онхи ажахынууд га-
...бөөр хубаарилдаг бо-
...хэдэ урдань манай
...ка кукуруза таридаг-
...анаа, мүнөө хаа хаа-
...рижа, шэмэтэ тэжээл
...лэдхэжэ абана. Мүн
... свёкло, горох гэхэ
...ргамалнууд таригда-

...жалай талаар туйла-
...эмнай баһал ехэ. Кол-
хознай үнгэрһэн үе соо мяха худалдалгаа 3,7 дахин, һү тушаалгаа 7 дахин ехэдхээ. Нооһо—2 дахин, үндэгэ 5,4 дахин ехээр худалдагдадаг болоо. Иимэ амжалта түрэл партиимнай ЦК-гай, нүхэр Н. С. Хрущевой хүдөө ажахыдаа угаа ехэ анхарал оролдолго гаргаһанай ашаар туйлагдаа гээшэ.

Бидэ партиингаа аша туһые саг үргэлжэ хаража байдагбди. Урдань манай колхоз үри шэрэ ехэтэй байһан юм. Тэрэнээ үгы болгообди. Колхозуудһаа худалдан абадаг продуктнуудай үнэ сэн дээшэлжэ, мүн запасной частьнуудай, горючи, тоһо хямда сэнгээр үгтэдэг боложо, колхознай экономикынгоо талаар һайжараа. Эдэ бүгэдэһөө 500 мянга шахуу түхэриг мүнгэн нэмэжэ абтаа бшуу.

Ороной промышленность хүдөө ажахыда хүсэ ехэтэ техникэ олоор үгэнэ. Һүүлэй гурбан жэлэй туршада манай колхоз 20 трактор, 16 комбайн, 22 плуг, 21 сеялкэ, хартаабха малтадаг 7 машина, 5 автомашина болон бусад техникэ гүрэнһөө худалдан абаа.

Тиихэдэ һүүлэй үедэ малай шэнэ байранууд олоор бодхогдоо. 540 үнеэдэй багтаамжатай хоёр ехэ байра, 150 үнеэдые уянгүйгөөр харууһалха нэгэ байра, 15 мянган тахяа шубуунай байха фермэ, гахайнуудай хоёр байра, хонидой хоёр байра болон 400 тонно овощ хадагалха хранилищи баригдаа. Һаалиин фермэнүүдтэ үнеэдые электрын аргаар һаадаг хоёр зал тодхогдоо. Үрэмдэгдэжэ 5 худаг малтагдаа. Эдэ бүгэдэндэ 207 мянган түхэриг гаргашалагдаһан байха юм.

Гадна артелиимнай ниитын олзо доход жэлһээ жэлдэ ургажа, колхознигуудай ажабайдал улам һайжарна. Хүдөө тосхонууд танигдахаар бэшэ болонхой. Манай нютагаар ябабал, колхозоймнай гэшүүдэй бариһан гоё һайхан гэрнүүдые харахат. Мүн колхозой һуурин газарнуудаар 3 клуб, гостиница, механизаторнуудай байшан, нарайлалгын гэр бии. Нютагай зон эрдэм бэлигтэй боложо байнхай. Эдэ бүгэдэ гүрэн түрымнай анхарал оролдолгын ашаар бии болоо бшуу.

Декабрь һарада болохоёо байгаа КПСС-эй ЦК-гай Пленум хүдөө ажахын саашадаа хүгжэхэ хэрэгтэ ехэ удха шанартай. Юуб гэхэдэ, ороной химическэ промышленность үшөө ехээр хүгжэжэ, хүдөө ажахыда хэрэглэгдэхэ минеральна үтэгжүүлгэнүүдые бэлдэн гаргадаг болохол. Энээнэй ашаар орооһо таряанай ургаса дээшэлхэ, мүн малай тэжээл элбэгээр бэлэдхэдэг болохобди.

Парти, правительствынгаа анхарал оролдолгодо харюу болгон, колхозоймнай гэшүүд ажал хүдэлмэреэ улам эмхитэйгээр ябуулжа, долоон жэлэй зургаадахи жэлдэ бүри ехэ амжалта туйлаха хүсэл зорилготой.

Н. Домышев,
Түнхэнэй «Сибиряк» колхозой түрүүлэгшэ.

НОВОСИБИРСК. СССР-эй Наукануудай Академиин Сибиирин отделениин ургамалай лабораториин эрдэмтэд шэниисын ургасые дээшэлүүлхэ тусхай гербицит болон минеральна үтэгжүүлгэнүүдые бии болгоо. Зураг дээрэ: (зүүн гарһаа) биологическа наукануудай кандидат З. М. Брянцева, ахалагша лаборант А. И. Калашникова гэгшэд шэнэ үтэгжүүлгэдэ ургаһан шэниисэ хаража байна.

ТАСС-ай фотохронико.

Эдэбхитэд олошорно

...үри хэдэн зуун кубометр
...эн модо, шпала болон бу-
...нүүдые оронойнгоо шэнэ
...уудта эльгээжэ байдаг
... модоной комбинат рес-
...н ой модоной промыш-
...ин томохон предприяти-
...нэгэниинь болодог юм.
...нат бүхы дээрээ, тэрэ-
... участогууд бултадаа
...с ажалай нэрэ зэргэтэй
... түлөө тэмсэжэ байнхай.
...эндэхи гэр барилгын, ам-
...тэдэг цехүүд, заһабарил-
...еханическа мастерской
...рэ зэргэдэ хүртэнхэй.
...нис ажалай нэрэтэй бо-
...лөө тэмсэлдэ комбинадай
...наринжуулагшад эдэбхи-
... хабаадалсана. Тэдэнэр
...и һайжаруулха, ажалай
... дээшэлүүлхэ зорилготой-
...лажа, байгша оной 10
...туршада уралан нари-
жуулгын 96 дурадхал үйлэдбэридэ нэбтэрүүлһэн байна. Энэнь жэлдэ 81,5 мянган түхэриг гүрэнэй зөөри алмаха арга олгоно.

Октябриин 1-һээ ноябриин нэгэн хүрэтэр комбинат дээрэ уралан наринжуулагшадай һара соносхогдоһон байна. Гол зорилгоь гэбэл энэ хүдэлмэри бүри үргэн дэлисэтэй болгохо, энээндэ олон хүдэлмэришэдые хабаадуулха байгаа. Һарын туршада 69 дурадхал ороһон, тэрэнэй 55-ниинь үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэжэ, жэлдээ 68 мянган түхэригэй ашаг олзо үгэхэ болоно. Гадна зарим хүндэ хүшэр ажал дээрэһээ 32 хүниие сүлөөлжэ, ондоо хүдэлмэридэ эльгээхэ арга олдоо.

Тиихэдэ уралан наринжуулагшадай тоо һарын туршада 40 хүнөөр олошоржо, мүнөө 310 хүн болобо.

Комбинат дээрэ уралан нарижуулгын хүдэлмэри һайжаруулха тушаа НТО, ВОИР гэдэг ниитын организацинуудай бүлгэмүүд ехэхэн оролдолго гаргана. Эдэ бүлгэмүүдэй нэрэдэмэл соведые комбинадай главна инженерэй орлогшо В. М. Полуэктов хүтэлбэрилнэ.

Тэдэнэрэй үүсхэлээр комбинат дээрэ техническэ кабинет байгуулагдаад, һайнаар түхеэрэгдэнхэй. Эндэ хүдэлмэришэд дуратай сагтаа ерэжэ, хэрэгтэй болоһон литературатай танилсаха, консультаци, зүбшэл абаха аргатай. Тус кабинедтэ уралан наринжуулагшадай хүндэлэлэй самбар, уралан наринжуулгын эрхим дурадхалнуудай тусхай фото витринэ бии. Иимэ кабинедүүд комбинадай томо цехүүдээр эмхидхэгдэнхэй.

Комбинат дээрэ вторник бүхэндэ уралан наринжуулагшын үдэр гэжэ соносхогдонхой. Энэ үдэр цехүүдэй техническэ соведүүд зарлагдажа, ороһон дурадхалнуудые хаража үзэдэг, һайнуудыень шэлэжэ, үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхые дурадхадаг байна.

Уралан наринжуулагшадай дундаһаа байгша ондо 6 дурадхал оруулһан ДОЦ-ой наладчик П. К. Ткачев, 4 дурадхал үйлэдбэридэ нэбтэрүүлһэн модоной заводой начальник Г. В. Сидоров гэгшэд онсо шалгарна. Тэрэшэлэн шпалозаводой ахалагша механик И. М. Неврон, гаражай токарь М. Н. Бабенко бэрхэ уралан наринжуулагшад гэжэ мэдээжэ болонхой.

Мүнөө комбинадай хүдэлмэришэд КПСС-эй ЦК-гай Пленумэй хүндэлэлдэ ажалай вахтада жагсажа, хүдэлмэриингөө эршэ шангадхана.

Ю. Кривошеин.

...Г ДЭЭРЭ: **Мухар-Шэбэрэй үйлэдбэриин управлениин Ка... нэрэмжэтэ колхозой гахайшад гэр бүлэ Григорий Викуло... ...фа Фроловна Ткачевтан. Эдэнэр КПСС-эй ЦК-гай Пленумые ... бэлэгээр угтахань. Энэ жэлдэ эхэ гахай бүриһөө 16,5 пор... ...абажа түлжүүлбэ.**

Ф. СОРОКИНОЙ фото.

ҮТЭГЖҮҮЛГЫН ҮРЭ ЕХЭ

Таряалангай газарые һайнаар үтэгжүүлээгүй һаа, ехэ ургаса абтаха бэрхэтэй. Ургаса дээшэлүүлгэдэ илангаяа химиин туйлалтануудые үргэнөөр хэрэглэхэ тухай асуудал КПСС-эй ЦК-гай ээлжээтэ Пленумдэ зүбшэгдэхэеэ байһаниинь элитэ.

Газар таряалангые үрэжэлтэй болгохо талаар мүнөө үедэ иимэ зорилгонуудай табигдажа байхада, бидэ хүдөө ажахын мэргэжэлтэд ехэтэ һайшаанабди. Яахадааб гэхэдэ, урда жэлнүүдтэ таряалангай газар үтэгжүүлхэ хэрэгтэ анхарал табигдадаггүй, илангаяа минеральна үтэгжүүлгэ багаар хэрэглэгдэдэг байгаа бшуу. Энээнһээ боложо, орооһо таряа болон кукуруза, хартаабха, овощиин бирагүй ургаса абтадаг байгаа юм.

Хүдөө ажахын ургамалнуудай үндэр баян ургаса абадаг болохын тула үтэгжүүлгые аша үрэтэйгөөр хэрэглэхэ гэжэ Н. С. Хрущев заагаа. Тиигэбэл, гектар бүриһөө эгээл ехэ продукци абаха аргатайбди. Теэд манай республикада асарагдадаг минеральна үтэгжүүлгэ үшөөл муугаар хэрэглэгдэнэ гэхэ һанаатайб. Мүнөө үедэ асарагдажа байдаг минеральна үтэгжүүлгые республикын аймагуудта зүбөөр хубаарилха шухала. Тусхайлан хэлэбэл, Түнхэн, Кабанск, Захаамин, Ярууна нютагуудта, Бэшүүртэ, Мухар-Шэбэртэ газар таряалан шииг нойтоор хангагданги байдаг. Эдэ нютагуудай ажахынуудта минеральна үтэгжүүлгэ ашатайгаар хэрэглэгдэхэ бшуу.

Манай Буряадай республика 800 мянган гектар таряалангай, тэрэ тоодо 365 мянга гаран гектар шэниисэ таридаг газартай. Тиимэшье һаа, бүхы таряалангай ехэнхинь хүрьһэнэйнгөө шанараар муу. Ушар иимэһээ шииг нойто удаан саг соо барижа шададаггүй юм.

Хэрбээ тиимэ таряалан дээрэ минеральна үтэгжүүлгые бага зэргэ наг шэбхэтэй холижо тараагаа һаа, орооһо таряанай ургаса нилээд дээшэлхэ болоно. Жэшээлхэдэ, ганса суперфосфат хэрэглэлсэхэдэ шэниисын ургаса гектар бүриин 3—4 центнер нэмэлтэ үгэһэн байгаа. Юуб гэхэдэ, 1959 ондо хүдөө ажахын институдай һуралсалай ажахыһаа (Табхар гэжэ газарта) дунда зэргээр га бүриин 25 центнер ургаса хуряагдаа. Харин тэндэ туршалга хэгдэһэн гэхэ гү, али суперфосфат оруулагдажа үтэгжүүлэгдэһэн полиһоонь гектарай 28,86 центнер ургаса абтаа. Тиигэжэ үтэгжүүлгын ашаар гектар бүриин 4 центнерээр ехэ ургаса абтаба ха юм.

Мухар-Шэбэрэй «Победа» колхозойхид 1959 ондо орооһо таряанай ехэ ургаса хуряагаа һэн. Шалгаад үзэхэдэ, минеральна үтэгжүүлгэ хэрэглэһэн полинуудһаа га бүриин 31,6 центнер ургаса абтаа. Тиихэдэ юрын полинуудһаа гектарай 25,6 центнер орооһо таряан хуряагдаһан байгаа.

Республика доторхи ажахынуудаар таригдадаг ургамалнуудта азот болон фосфор һайнаар нүлөөлнэ. Хүдөө ажахын туршалгын станцида гектар бүриин 60 килограмм тиимэ үтэгжүүлгэ оруулагдаһан байгаа. Хабар, тарилгын урда тээ хахалагдаһан газарта азот, фосфорой үтэгжүүлгэ хэрэглэхэдэ, шэниисын ургаса га бүриин 17,6 центнерһээ 19,9 центнер хүрэтэр дээшэлээ.

Энээнэй хажуугаар ган гасуурта дайрагдадаг аймагуудта 30 гаран мянган гектар уһалагдадаг таряалан бии. Уһалагдадаг газарые саг болзор соонь уһалаад, үтэгжүүлээд байгаа һаа, баян ургаса абаха аргатайбди. Газар таряалангаа аша үрэтэйгөөр хэрэглэһэн ажахынууд орооһо таряанай ургасые гектарай 6—8 центнерээр, мүн энээнһээ ехээр дээшэлүүлжэ шадахашье байха.

Энээн дээрэһээ харахада, республикымнай эрхэ байдалда минеральна үтэгжүүлгэ үрэ ехэтэй юм. Хэрбээ шэниисэ таридаг бүхы полинуудта минеральна үтэгжүүлгэ оруулалсаа һаа, ганса тэрэнэй нэмэлтэһээ (гектар бүриин 2 центнерээр дээшээ ургаса абахадаа) 730 мянган центнер гэхэ гү, али 4, 4.5 миллион пууд орооһо абаха болонобди.

Хүдөө ажахыда хими үргэнөөр хэрэглэхэ тушаа КПСС-эй ЦК-гай декабриин Пленумдэ шиидхэгдэхэ асуудал колхоз, совхозуудай экономикые дээшэлүүлхэ хэрэгтэ ехэ удха шанартай. Энээнһээ хойшодоо минеральна үтэгжүүлгэ ехээр хэрэглэдэг болоходоо, ажахынууд тэрэниие наринаар хадагалжа байха ёһотой. Иимэ үнэтэ үтэгжүүлгые урдынхидаал адляар хүдөө хээрэ газарта, ямаршье хушалтагүй хаяжархёод байжа болохогүй. Нэн түрүүн ажахынуудта минеральна үтэгжүүлгэ хадагалха тусхай складууд баригдаха зэргэтэй. Энээнтэй хамта, таряалангай газарта үтэгжүүлгэ оруулхада хэрэглэгдэдэг тусгаар машинанууд ажахы бүхэндэ абтаха болоно.

В. РЕВЕНСКИЙ,
агроном.

Даншье олон дутагдалтай

Хориин „Победа" колхозой үнеэдтэ тэжээл буйлуулагдангүй үгтэнэ. Малынь гарзада ороно. Хурьгадай байранууд заһабарилагдажа дулаалагданагүй

Ниитынтнай малда хэды шэнээн үбһэ, тэжээл бэлэдхэгдээб? Иигэжэ «Победа» колхозой хүтэлбэрилэгшэдһөө асуугаа һаа, һайн харюу үгэхэгүй байха. Яахадааб гэхэдэ: тус артель ниитынгээ адууһа малда эдюулхэ үбһэ, тэжээлэй ойроодоол 38 процентые бэлэдхээ юм. Мүнөө жэлдэ сабшагдажа абтаһан үбһыень нёдондонойхитой сасуулаа һаа, 6 мянган центнерээр бага байна.

Иимэ бирагүй байдалай тохёолдоходо, малайнгаа тэжээл гамтайгаар гаргашалха байгаа. Мүнөө үедэ олонхи ажахынууд тэжээлээ арьбалхын тула һаалиин үнеэдтэ һолоомо буйлуулалсажа үгэнэ. Харин эндэ тиимэ хүдэлмэри огто ябуулагданагүй. Колхозой алишье фермэдэ ябабал, тэжээл буйлуулдаг хэрэгсэлнүүдые харахагүйт. Ядахадаа һолоомо дэбтээдэг томо модон хайрсагууд бэлэдхэгдэнэгүй. Һүүлэй үе болотор хэрэглэгдэжэ байдаг запарнигуудынь һандаржа һалашанхай. Энээнһээ байтагай, фермэ дээгүүр һолоомо зөөгдэжэ абтанагүй.

Үшөө юуб? Колхозой һаалиин үнеэдтэ талха таряанай зүйл, силос мүнөө хүрэтэр үгтэнэгүй. Ноябрь һара соо Хангир гэжэ газарта гуша гаран үнеэд тугаллаһан байгаа. Теэд тэндэнь, мүн хюһаран үнеэдшье шэмэ муутай тэжээл дээрэ байлгагдажа харууһалагдаа. Илангаяа һая тугаллаһан үнеэдые түрүүшын үедэ муугаар эдеэлүүлбэл, һүниинь хожорлог, саашадаа һү багатай болодог ха юм. Таряа талханай зүйл бутаргажа малда үгэхэ хүдэлмэри ябуулагдаагүй байһаар. Эгээл энээнһээ боложо, тус колхоз малайнгаа ашаг шэмые доошолуулна, һү худалдаха жэлэйнгээ түсэбые дүүргэхэгүйдөө ороод байна.

Энээнэй хажуугаар залуу малай харууһан баһал мууса эмхидхэгдэнхэй. Ж. Д. Сандитовай харууһалдаг бяруунууд гарзада ороно. Эдэ малынь зундаа муугаар бэлшээгдэжэ, туража зүдэрһэн байгаа. Мүнөө 93 бяруугайнь гушан табаниинь бүришье тамиргүйнүүд. Тиимэ малые дулаан байра соо хонуулжа, һайнаар эдеэлүүлжэ байлгаагүйдэ бирахагүй бшуу. Мүн үбэлэй түл абалгын хаһа саг ойротоо.

Хонишон Б. Дашиевагай даадаг отарын 600 толгой түлгэнүүд байрагүйдэнэ. Мүн эндэ хурьгад абтажа эхилһэн аад, байрануудынь бэлэн болоодүй. Хонишодой байдаг гэр дулаалагдаагүй. Сонхынь шэлнүүд тэһэрхэй. Хонин ажал дээрэ байдаг хүнүүдтэ колхозой правлениин зүгһөө ямаршье анхарал табигданагүй гэжэ хонишон Дашиева хэлэнэ.

Малай үбэлжэлгэ ямараар үнгэргэгдэжэ байһан тухай колхозой партийна суглаан дээрэ хэлсэгдэжэ, хүдэлмэриин дутагдалнуудые усадхаха хэмжээн хараалагдаһаншье байгаа. Малай гүүртэ, фермэ, отарануудаар харюусалгата хүнүүд табигдаа юм. Энээнтэй хамта гушаад коммунист, комсомолшууд, пенсионернүүд мал ажалда хабаадуулагдаха гэлсэгдэһэн байгаа. Эдэ шиидхэбэринүүдынь саарһан дээрээ үлэгшэ аа гү? Малайнгаа үбэлжэлгын муугаар эмхидхэгдэжэ байхада, һү һаалиин доошолжо, малай гарзада орожо байхада, юугээ хараад байдаг хүтэлбэрилэгшэд гээшэб?!

Р. Цымпилов,
манай штатнабэшэ корр.

ХҮДӨӨГЭЙ КОМСОМОЛОЙ ХҮДЭЛМЭРИИЕ ШЭНЭДХЭН ХУБИЛГААД БАЙХАДА

ВЛКСМ-эй ЦК-да болоһон зүблөөн

МОСКВА, ноябриин 30. (ТАСС). КПСС-эй ЦК-гай ноябриин Пленумэй шиидхэбэриин ёһоор комсомолой организацинуудые үйлэдбэриин шэнжээр шэнэдхэн хубилгаад байһан түрүүшын дүнгүүдтэ ВЛКСМ-эй Центральна Комитедтэ болоһон комсомолой хүдөөгэй обкомууд, крайкомуудай нэгэдэхи секретарьнарай, мүн союзна республикануудай ЛКСМ-эй ЦК-нуудай секретарьнуудай зүблөөн зорюулагдаһан байгаа.

Комсомолой комитедүүд шэнэ арга боломжонуудые шадамараар хэрэглэжэ, арадай ажахын шухалын шухала зорилгонуудые бэелүүлгэдэ залуушуулые амжалтатайгаар элсүүлнэ гэжэ ВЛКСМ-эй ЦК-гай секретарь В. Дувакин элидхэл соогоо тэмдэглэһэн байна. Энэ талаар Узбекистанай комсомолой организацинууд үнэтэ һайн үүсхэл гаргаа. Тэдэнэр уһалагдадаг газарай гектар бухэниие үлэмжэ һайнаар ашаглахын түлөө мүрысөө дэлгэрүүлээбди гэжэ уряалһан байна.

Украинын, Казахстанай, мүн Краснодарай, Ставрополиин болон бусад хизаар, областьнуудай комсомолой организацинууд уһалагдадаг газар үргэдхэхэ, үлэмжэ һайнаар хэрэглэхын түлөө дэлгэрһэн тэмсэлдэ эдэбхитэйгээр оролсожо байнхай.

Союзна республикануудай ЛКСМ-эй олохон ЦК-нууд, комсомолой обком, крайкомууд хэхэ хүдэлмэриингөө гол шэглэл зүбөөр тодорхойлоод, тодорхой зорилгонуудые шиидхэхын түлөө—нэн түрүүн ажал ехэтэй хүдэлмэринүүдые бүхыдэнь оньһожоруулхын, механизаторай мэргэжэлдэ бүхы залуушуулые һургахын, залуу колхознигууд болон совхозуудай хүдэлмэришэдые агротехникэдэ һургахын түлөө ехээр оролдожо байнхай гэжэ элидхэлшэ тэмдэглэнэ.

Томо тосхонуудта, урдань байһан районуудай түбүүдтэ эмхидхэгдэһэн комсомолой организацинуудые хүтэлбэрилхэ шэнэ тодорхой арганууд, тэрэ тоодо комсомолой организацинуудай секретарьнарай соведүүд, ВЛКСМ-эй хүдөөгэй комитедүүд, штатнабэшэ райкомууд гэхэ мэтэ аша үрэ ехэтэй хүдэлмэри ябуулдаг байһанаа харуулаа.

Зүблөөндэ хабаадагшад залуушуулые коммунис ёһоор хүмүүжүүлхэ, хүдөө ажахын үйлэдбэриие улам саашадань хүгжөөхэ хэрэгтэ залуушуулые эдэбхитэйгээр хабаадуулха асуудалда ехэ анхарал хандуулһан байна. Комсомолой толгойлогшонорой хүтэлбэрилхы арга методүүдые улам һайжаруулха шухала гэжэ мүн лэ тэмдэглэгдээ. Иигэжэ арадай ажахын зорилгонуудые шиидхэхэ хэрэгтэ хүдөөгэй бүхы залуушуулые хабаадуулха зорилго бэелүүлэгдэхэ бшуу. Комсомолой организацинууд ехэнхи хүдэлмэреэ гол түлэб бригада, звено, полевой станууд болон фермэнүүдтэ ябуулха уялтатай.

Зүблөөн дээрэ ВЛКСМ-эй ЦК-гай нэгэдэхи секретарь С. Павлов үгэ хэлээ.

КПСС-эй ЦК-гай Соёл сурталай комиссида

КПСС-эй ЦК-гай дэргэдэхи Соёл сурталай комиссиин һаяшаг болоһон заседани театральна искусство болон драматургида зорюулагдаһан байгаа. Ажалшадые коммунис ёһоор хүмүүжүүлхэ талаар театрай дүүргэдэг үүргые дээшэлүүлжэ, тэрэнэй репертуарай удха болон уран һайханай хэмжээе һайжаруулха тухай асуудалнууд энэ суглаанай гол анхаралда байгаа.

Литература болон искусствын ажал ябуулагшад, соёл сурталай асуудалнуудай талаар союзна республикануудай компартинуудай Центральна Комитедүүдэй секретарьнар, соёл сурталай хүдэлмэриин асуудалнуудые эрхилдэг городууд, областьнууд болон хизаарнуудай партийна комитедүүдэй секретарьнууд, культурын министрнүүд, гэгээрэлэй министрнүүд хэблэлэй түлөөлэгшэд энэ заседанида уригдаһан байна.

СССР-эй Культурын министр Е. А. Фурцева элидхэл хээ.

Элидхэлэй зүбшэн хэлсэлгэдэ драматургнууд Н. Я. Зарудный, В. С. Розов, К. Я. Финн, А. В. Софронов, И. В. Шток, Т. Ахтанов, партиин Московско городской комитедэй секретарь Н. А. Кузнецов, поэт А. А. Прокофьев, Украинын КП-гэй ЦК-гай наукэ соёл культурын таһагые даагша Ю. Ю. Кондуфор, шүүмжэлэгшэ Е. Д. Сурков, Советскэ Армиин Түбэй театрай главна режиссер А. А. Попов, «Советская культура» газетын главна редактор Д. Г. Большов гэгшэд хабаадалсаа.

Зүбшэн хэлсэлгэдэ С. В. Михалков, Саратовай үхибүүдэй театрай главна режиссер Ю. П. Киселев, «Театр» журналай главна редактор В. Ф. Пименов, Пушкинай нэрэмжэтэ Ленинградай драмын академическэ театрай главна режиссер Л. С. Вивьен, «Театральная жизнь» журналай главна редактор Ю. А. Зубков, РСФСР-эй Культурын министр А. И. Попов, Горькиин нэрэмжэтэ драмын Ехэ театрай главна режиссер Г. А. Товстоногов, драматургнууд А. Д. Салынский, И. В. Соболев, Белоруссиин Культурын министр Г. Я. Киселев, Свердловско драмын театрай главна режиссер В. С. Битюцкий, СССР-эй арадай артист М. Ф. Астангов гэгшэд мүн лэ хабаадалсаа.

Зүбшэн хэлсэлгын эсэстэ КПСС-эй ЦК-гай секретарь Л. Ф. Ильичев үгэ хэлэһэн байна.

(ТАСС).

...С. Хрущевтой ...ндиин президент ...Кекконен уулзаба

...н 30-да Финляндиин ...ын президент Урхо Ка... ...онен Кремль соо СССР-... ...рнүүдэй Соведэй Түрүү-... ...С. Хрущевтой уулзаа.

...диин президент Советскэ ...твые толгойлогшо хоё... ...до хани ёһоной хөөрэл... ...

...алгын үедэ Финляндида ...ветскэ Союзай элшэн ... Захаров, Советскэ Союз-... Финляндиин элшэн сайд ...амо, президентын нэгэ-... ...тант генерал-майор К. О. ...эгшэд байлсаа.

(ТАСС).

...диин президент ...К. Кекконен ...И. Брежневтэй ...уулзаба

... Союзда айлшаар ерэ-... ...диин Республикын пре-... ...Урхо Калева Кекконен ...30-да Кремль соо СССР-... ...о Соведэй Президиумэй ... Л. И. Брежневтэй уул-... ...а.

...Брежнев У. К. Кекконен ...хоорондо болоһон хөөрэл-... ...ёһоной оршон байдалда ...

...эһэй үедэ Финляндида ...етскэ Союзай элшэн ...Захаров, Советскэ Союз-... Финляндиин элшэн ...Ванамо, президентын ...ьютант генерал-майор ...ен байлсаа.

(ТАСС).

Советскэ Союзай арадта Чехословакиин арадай эльгээһэн бэшэг

1963 оной ноябриин 7-до Прагын ажалшадай митинг дээрэ абтаһан бэшэгые Чехословакиин спортсменүүд—эб найрамдалай болон хани барисаанай эстафетэдэ хабаадагшад ноябриин 30-да совет хилэ дээрэ асарһан байна. Ленинэй алдарта партиин хүтэлбэри доро ябажа коммунизм байгуулха хэрэгтээ, мүн бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдалай илан мандахын түлөө тэмсэлдээ туйлаһан толотомо илалтануудаарнь дашарамдуулан совет арадта Чехословакиин ажалшад аха дүү ёһоной үнэн зүрхэнэй, халуун амаршалга хүргэнэ.

Энэ жэлдэ тэмдэглэгдэһэн Агуу ехэ Октябриин социалис революциин ойе һайндэрлэлгэ хадаа хани барисаан, бэе бэедээ туһалалсаха, дайнай һүүлээр харилсан ажаллаха тухай Чехословаки Советскэ Союз хоёрой хоорондо баталагдаһан договорой 20 жэлэй ойтой нягта холбоотой гэжэ энэ бэшэг соонь саашань хэлэгдэнэ.

Энэ договорой баталагдаһанһаа хойшо үнгэрһэн 20 жэл манай хани барисаанай, бата нэгэдэлэй һүртэ хүсэтэй, ехэ удха шанартай байһые харуулаа. Энэ союзай ашаар Чехословакиин арад социализм байгуулха замда ороо, манай орон до... тор муухай хүсөөр урбалта хэхэ гэһэн хариин гүрэнүүдэй хархис этэгээдүүдэй бүхы һэдэлгэнүүдые бута сохёо, Чехословакида социалис байгуулалтын бата бэхи үндэһэ һуури байгуулжа шадаа.

Чехословакиин арад совет хүнүүдые эрхим һайн, найдамтай ханинарнай гэжэ тоолодог, тэрээнтэй пролетарска интернационализмын үзэл бодолоор, аха дүү ёһоной хани барисаагаар хэтэ мүнхэдөө холбоотой юм. Энэ хани барисаанай эшэ үндэһэниинь марксизм-ленинизмын творческо үзэл суртал байһан, хэзээдэшье байхал.

(ТАСС).

Хүмүүжүүлгын асуудалда— коммунистнуудай анхарал

Ерээдүйн хүнүүд мүнөөдэр хүмүүжэнэ

БАРГАЖАН тосхоной 11 жэлэй һургуулиин үүдые үглөө бүхэндэ 1200-гаад һурагшад татажа ородог. ...Эрдэм ухаанай үндэр өөдэ үсэд нэтэрүүгээр абиржа ябаһан эдэнэр коммунизмын табсан табилсаха хэрэгтэ бэеэрээ хабаадалсан орохо бшуу. «Балшар бага үетэнииие үглөөдэр эхэ, эсэгынгээ «хүзүү» мэрэхэгүйгөөр, тиигээд нүгөөдэрынь общиствын «тэжээбэри» боложо һуухагүйгөөр хүмүүжүүлхэ гээшэ мүнөө үедэ угаа харюусалгатай, шухала зорилго болоод байна. Энэ хэрэг түрүүшын ээлжээндэ өөһэдымнай оролдолго хүсэлһөө бүрин дүлдыдаха»—гэжэ КПСС-эй ЦК-гай июниин Пленум дээрэ Л. Ф. Ильичев тэмдэглээ һэм шуу.

Тиимэһээ ерээдүйн ехэ хэрэгтэ зоригшодоо холынь замда ямар «хүнэһэтэйгөөр» ябуулаабибди, тэрээгээрээл тэдхэмжэ хэжэ, хожомоо олоной туһада өөһэдынгөө хубитые оруулха байһаниинь зайлашагүй.

Мүнөө үе саг—шэнэ юумэнэй урагшаа түрин гаража, хуушан үлэгдэлэй хойшоо хооһорон һалажа байһан саг. Нэгэ үгөөр хэлэбэл, коммунис сургал арюун элшэээ хаа хаанагүй сасан түхөөжэ байна... Иимэ эрхэ байдалда үрэ хүүгэднай хэр зүбөөр хүмүүжэжэ, коммунизмын үедэ ажаһуухын тулада бэеэ ямараар бэлдэжэ байна гээшэб? гэһэн асуудалые эндэхи аймагай түбэй 160 гаран коммунистнууд ээлжээтэ партийна суглаан дээрэ зүбшэн хэлсээ.

Энэ асуудалаар элидхэл хэһэн һургуулиин директор, үнинэй коммунист В. М. Бодров трибуна дээрэһээ иигэжэ мэдүүлээ: «...Хэдэхэн жэлэй үнгэрөөд байхада, манай һургуули дүүргэгшэд аха зонойнгоо зэргэдэ жагсажа, үнэн ажалай үрэ туһа үзэхэ байха. Тиимэһээ ерээдүймнай ехэ бүлын гэшүүд—мүнөөнэй «улаан бүргааһадай» хуби заяан, хүсэл мэдэрэмжээр хэзээ бүхэндэ һонирхожо, зүб замаарнь залан заһажа байха гээшэ үдэр бүриимнай хэрэгһээ дутуугүй шухала зорилго мүн. Энэ ушарта иигэжэ хэлэмээр: хэрбээ һургуули, түрэлхид болоод, түрүүшын ээлжээндэ бидэ, коммунистнуудай сэбэр сэхээр, залан һайнаар хүмүүжүүлээ һаа, үхибүүднай коммунизмын агуу хэрэгэй түлөө сусаршагүй тэмсэлшэд, эдэбхитэй байгуулагшад боложо шадаха.

Эдир үетэн мүнөө ямараар хүмүүжэжэ байнаб? Коммунистнууд энээндэ ямар сэгнэлтэ үгөөб? Үшөөл бии байһан «хүндүүлхэй» газарнууд суглаан дээрэ элиржэ, балшыса бариталагдаа. Нэгэ жэшээ дурдая. Коммунист К. П. Постниковой гэр бүлэнь ехэ—хамтадаа 8 хүнһөө бүридэнэ. Теэд тэдэнэй юумэ бүхэниинь хүсэлдэнхэй, булта журам соогоо байдаг. Константин Павлович өөрөө һургуули багатай болобошье, эрдэмдэ дуратай байһан арюун хүсэл эрмэлзэлээ үрэ хүүгэдтээ дамжуулан үгөө. Ехэ басагаиинь институт дүүргээд, мүнөө багшалжа байдаг. Бэшэниинь булта журам һайтай, эрхимээр һурадаг, ниитын хэрэгэй эдэбхитэд байһаараа хаанашье ходо магтуулдаг. Үшөө нэгэ жэшээ, гурбадахи классай һурагша Юра Кожевиниие абаад үзэе. Тэрэниие багшанарынь номдоо мохоо, хэрүүлшэ, хэдэр, залхуу хүбүүн гэлсэдэг. Басагадые гасаалхаһаа байтагай, үетэн нүхэдтөө өөдэрхүү, гэр байрын сонхо таһэ шэдэхэдээ тородоггүй. Энэ хадаа милициин харюусалгата хүдэлмэрилэгшэ, коммунист П. П. Кожевинэй эрхэ ганса хүбүүхэн юм. Мүнөө 3-дахи классай богоһо гурбан жэл удаагаар элээжэ ябана. Хэн зэмэтэйб? Түрэлхидынь. Хүбүүгээ багаһаань хойшо ажал-һуралсалда дуратайгаар, томоотойгоор һургахын оронд, «би өөрөө недагогико һайн шудалһан хүм.. Хүбүүгээ яажа хүмүүжүүлхэеэ хэндэшье заалгахагүйб» — гээд, хүбүүгээ үмөөрдэг.

Дээрэ хэлэгдэһэн тад һөөргэ хоёр баримта, хоёр коммунистын харааболол — иимэл даа. Эдэ бүгэдэ тушаа суглаан дээрэ шанга хөөрэлдөөн болоо.

— Үнэндөө хадаа үхибүүдэй түлөө хэн харюусаха ёһотой юм? Һургуули гү, али түрэлхид гү? Ленин багшын хэлэһэнэй ёһоор, хамагай түрүүн коммунистнууд харюусалгатай. Энэ мэдэрэл коммунистнуудай һудал зүрхэн соогуур хэзээ бүхэндэ сохилжо байха ёһотой. Зүгөөр «заһардаггүй» һурагшад байдаг юм гэлсэгшэ. Энээнэй тон буруу байһыень өөрынгөө дүршэл дээрэһээ үнэншэн этигэнхэйб. Жүүлиг, шоодбори Саша Низовцев гэдэг хүбүүе би даажа абанхайб. Тэрэмни мүнөө яһалал заһаржа байнхайгша. Тиимэ хатуушуулые «зөөлэрүүлхэ», гээгдэнги класс, группануудые урагшань татаха асуудалда нүхэр Эдинг үгэеэ зорюулба.

Илангаяа һүүлэй үедэ элдэб «моодо» һажааха, дуурияха ябадал үнгэрүүсэ хэтэрэнхэй. Һургуулиин наһанай эдиршүүлэй үбдэгһөө өөдэ уйтан юбкэ, булшангаа бариһан шодогор умдэ углаад ябахань һайхан гээшэ гү? Хэтэрхэдээ, тэдэнэр үнеэнэй үнэр хүсэд абаагүй, оньһото станок нюдэ амандаа үзөөгүй аад, үнэтэй сэнтэй час, бэһэлиг зүүжэрхёод, хатар нааданда хиидэжэ ябадаг байха.

Баргажанай 11 жэлэй һургуули хэр һайн шанартай «продукци» гаргана гээшэб? Эрхим һурагшадай хажуугаар һэбхи, хүнгэн бодолтойшуул эндэ үшөөл бии. Баримта холуур бэдэрэлтэгүй. Октябриин һайндэрэй үеэр долоодохи классай һурагшад хамтаржа архидаад, тэдэнэй нэгэн үглөөдэрынь милицидэ тэлэрһэн байха.

Гэхын хажуугаар эдир үетэниие ажалда дуратайгаар хүмүүжүүлхэ, ахамад зониие хүндэлдэг байхаар һургаха хэрэгтэ коммунистнуудай үүргэ угаа ехэ. Энээн тушаа коммунистнууд Б. Г. Сизых, Д. Н. Гыргенев, Ф. Г. Реховский, Н. В. Векутов, В. Д. Медведев болон бусад шухалашалан тэмдэглээ.

Олондо жэшээ харуулдаг, үхибүүдээ үнэн сэхээр хүмүүжүүлдэг коммунистнууд — Щеголев, Шадрин, Ярополова, Сизых, Зеленовский, Кондаков, Кладей, Козулин болон бусадай нэрэ алдар баясхалантайгаар дурдагдана.

Эсэстээ суглаан ямар тобшолол хээб? Түрэлхид, һургуули, парти, комсомол — эдэниие улам дүтэ холбоотой болгохо, һуралсал-хүмүүжүүлгын асуудалнуудые ажабайдалтай нягта холбоотойгоор шиидхэхэ, мүн классһаа гадуур ябуулдаг хүдэлмэри саашадань һэргээхэ хэмжээнүүд хараалагдаа. Суглаанай түгэсхэлдэ хүдөөгэй парткомой секретарь В. Б. Базаров үгэ хэлээ.

Ч.-Ц. САНЖИЕВ,
«Баргажанай үнэн» газетын хүдэлмэрилэгшэ.

Холын Ахада Буряадай АССР-эй габьяата багша Татьяна Дагбаевна Дамбаева ажалладаг, суурхадаг юм. Зураг дээрэ: нүхэр Дамбаева өөрынгөө классай үхибүүдтэ шэнэ һонин ном тухай хөөрэжэ һууна.
Н. ЖУЖАЕВАЙ фото.

Магнитогорско металлургическа комбинадай коллектив арб... рынгаа түсэбые болзорһоонь урид дүүргээ. Гансахан Н. А. ... новэй бригада октябрь һара соо 720 тонно үлүүтэй металл... һөө гадуур үгөө. Зураг дээрэ (зүүн гарһаа): булад хайлуулагшад ... лерий Туфанов, Николай Немчинов, Владимир Зуев.
ТАСС-ай фотохро...

Ахын нэгэ колхоздо

(Замай тэмдэглэлһээ)

Нүхэн Дабаанһаа баруулжаа аяар Орлик тосхон хүрэтэр гүн ехэ ой тайга нэмжыжэ, хангил үндэр ууланууд ёрбойлдоно. Самолёдһоо доошоо харахада, мүльһэн оройто Мунхэ-Сарьдаг уулаһаа эхи абадаг тунгалаг уһатай Аха голнай хабшал хадануудай хоорондуур могой мэтээр годирон ошоно.

Энэмнай илангаяа зун, намарай сагта гоё һайханшье, баян дэлгэршье нютаг юм. Хуша, хасуури, шэнэһэн модотой ой тайга соогуурнь ан гүрөөл олон. Аха голые зүбшэжэ үбһэ ногоогоор элбэг сабшалан, бэлшээришье ехэ.

Эдэ бүгэдэ Ахын Кировэй нэрэмжэтэ колхозойхидой эдлэжэ байһан үргэн уужам газар дайда гээшэл даа. Шэмэрүүн хүйтэн улариилтаа, байгаалиинишье байдал нилээд хэсүү гэжэ энэ нютаг үниһөө хойшо мэдээжэ. Орооһо таряан болон бусадшье ургамалнууд ургадаггүй гэлсэдэг байһан.

— Иимэл газар нютагта ажаллажа байдаг зомди даа,—гэжэ эндэхид хэлэхэ байха.

Артелиин гэшүүд нёдондо 251 мянган түхэригэй олзо доход оруулжа, муу бэшэ үрэ дүнтэйгөөр гараа юм. Гүрэндөө һү, мяха, нооһо яһала ехээр худалдаа, адууһа малайнгаа тоо толгойе нилээд олошоруулаа.

Хэнэйшье мэдэһээр, ажахын амжалта имагтал эндэхи зонойнь үнэн шударгы, оролдосото ажалаар лэ туйлагдадаг бшуу. Хамтын ажалда хам оролсожо, хүсэ шадалаа гамнангүй ябадаг, олоной зөөриие арьбадхалсадаг түрүүшүүл эндэ баһал бии.

Жэшээнь, колхозой гурбадахи бригадын эрхим һаалишан Хорло Хулуевае абаад үзыг. Хорло Жигжитовна нёдондо даажа байһан 25 һарлаг үнеэдэйнгээ тус бүриһөө дунда зэргээр 500 литр үдхэн тоһолиг һү һаагаад, мүн 24 толгой тобир һайн тугал түлжүүлээ. Байгша ондо үнгэрһэн 10 һарада үнеэн бүриһөө 400 гаран литр һү абанхай.

Нэгэдэхи бригадын үнинэй хонишон Сьюик Гатаповна Самаева дүү басаган Юлитээ хоюулан 194 эхэ хонидые хаража, тэдэнһээ 185 хурьга абаад, гарза хоролтогүйгөөр түлжүүлээ. Июнь һарын һүүл багта тэдэниие эхэһээ һалгаахадань, тус тустаа 24,4 килограмм татаһан байна. Мүн һайн шанартай нооһо ехээр хайшалаа.

—«Ажал хэһэн хүн ама тоһодохо» гэжэ бидэ Юлитээ оролдоһонойнгоо урманда олзошье яһала олонообди. Шан, нэмэлтэ түлөөһэтээ өөрымни салин һара бүри 130... риг болоно. Иимэ һайн хүлһэ... хүдэлэнгүй яахабши даа,—гэжэ... хэр Самаева хөөрэнэ.

Артелиинхид гол түлэб гү... мяха ехээр худалдажа, олзо... һайса оруулна. Хэрбээ 1962... гүрэндөө 1829 центнер мяха ... һан байбал, байгша ондо 200... хуу центнер мяха худалдажа, жэлэйхиһээ 14375 түхэригөөр... олзо доход абахаар хараална. ... дэ тарган мяха элбэгээр худа... тула оролдон, колхозой түрүү ... Агваан Тронинхеев, Борис ... лов, Еша Гомбоев үбэл, зун, ... намаршье ухэр малаа шада... хээр бэлшээжэ, атар тарган ... Илангаяа тэдэнэр энэ жэлдэ ... намарай 5 һара соо малаа ... хүбшэ газарай эдисэ һайнтай ... бэлшээридэ абаашажа, зүбөөр ... лаа. Тиигэжэ богонихон бо... үхэр бүхэнэй шэгнүүр 83—8... лограммаар нэмээлгэжэ ша... байна.

— Малайнгаа үүлтэр эрид... жаруулха хэрэгтэ ехэ анхара... дуулнабди. 272 толгой һарла... жадые суглуулжа, нютагай ... үүлтэрэй бухада табижа үг... лээбди. Тиигэжэ хойто жэлдэ ... тугалнуудые абахамнай. Хайна... нэйнгөө гарасаар нютагай ... дутуугүй аад, тэрэнь тоһоли... 6—7 процент болодог. Хайна... шэмнай үбэлэй хүйтэндэ тэс... ехэ шэрхи мал юм,—гэжэ ко... түрүүлэгшэ А. Н. Нахланов ...

Бухы үнеэдынь мүнөө го... нэгэдэхи, хоёрдохи бригада... суглуулагданхай. Юуб гэхэдэ... дэнь һүүлэй жэлнүүдтэ тэжээ... гамалнууд таригдадаг боложе... һа мал зүбөөр үсхэбэрилэ... шэмыень дээшэлүүлхэ аргат... лоо. Жэшээнь, байгша ондо 1... тар зелёнко тарижа, һайнаар ... лаа. Энэ жэлдэ эдлүүриин ... 100 га бүриин 41 центнер ... центнер мяха, 85,6 килогр... һо абаад, 2775 түхэриг мүн... орууланхай. Энэмнай орооһо ... най ургадаггүй, адууһа мал ... дээ бэлшээжэ ондо оруулдаг ... муу бэшэ үрэ дүн гээшэ аа...

Эдэ бүгэдэнһээ харахада, ко... экономико яһала хүгжэжэ, ... шадалтай болоод, урдаа тэб... ямаршье зорилго эмжалта... шиидхэжэ шадаха байна. Ганс... телиин ажалда бүри ехэ ... хүсөөд, улам оролдосотойгоор ... хыень уряалая.

Б. Ябжа...

Мал түргөөр түлжүүлхэ, таргалуулха арга

Тэжээлдэ биостимулятор хэрэглэхэдэ ямар аша туһатайб

Мэргэжэлтэдэй туршалга

Адууһа малай түлжэлгэдэ биостимуляторнуудай ехээр нүлөөлдэгынь мэдээжэ. Бүри 1933 ондо академик В. П. Филатов энээниие түрүүшынхеэ шэнжэлжэ, медицинэдэ хэрэглэһэн байха юм.

Амитанай гү, али ургамалай бэеһээ таһалжа абаһан хубинууд түрүүшээр амин голтой байдаг, тиигээд тэрэниие ажамидарха аргагүй байдалда оруулхада, тэндэ биохимическэ хубилалта боложо, тэдэнь биологическа хүгжэлтэ олгохо тусхай бодосуудые өөрһөө гаргадаг гэжэ В. П. Филатов теоретическэ талаарнь үндэһэлһэн гээшэ. Тиимэ байдалда ороһон бэсын хубинуудта амин голоо алдангүй байлгадань туһалдаг бодосуудые биологическа гарбалтай стимуляторнууд гэжэ нэрлэдэг болонхой.

Һүүлэй арбан жэлэй туршада биостимуляторнууд хүдөө ажахыда үргэнөөр хэрэглэгдэжэ захалаа. Биогеннэ стимуляторнууд малай бухы бэедэ тунажа, тэндэ болодог хубилалта, хүгжэлтэнүүдтэ ехээр нүлөөлдэг байна. Энэнь малай түргөөр түлжэхэдэ туһална.

Энээнэй урда тээ шэнгэн шахалгада табигдаһан малай бэе руу биостимуляторнууд 5—10 хоноод лэ таригдадаг байһан. Иимэ тарилга малай шахагдажа дүүрэтэр хэрэглэгдэдэг байгаа. Теэд энэмнай ажал ехэтэй, мүн тусхай мэргэжэлтэн тэрэниие хэдэг һэн. Харин Литвагай ССР-эй Каунасстахи мяханай комбинадта СССР дотор түрүүшынхеэ малай тэжээлтэй холижо үгэхэ хуурай тканева биостимуляторнууд бэлэдхэгдэһэн юм. Эндэ хэгдэһэн туршалга тиимэ хуурай стимуляторнуудай зохид байһые гэршэлээ. Хуурай стимуляторнуудые тэжээлдэнь нэмэжэ үгэһэн шахамалнууд адли харууһа, тэжээл дээрэ байһан бусад шахамалнуудһаа нилээд ехээр шэгнүүрээ нэмээдэг байшоо.

Каунассай комбинадай дүй дүршэлые, мүн бусадай туйлалтануудые хэрэглэн, манай Улаан-Үдын мяханай комбинат тиимэ хуурай биостимуляторнуудые хэдэг болонхой.

Тиимэ биостимуляторнуудые Ивалгын туршалга-үйлэдбэрилгын ажахын 1-дэхи отделениин шахамал гахайнуудта үгөөд туршаа һэмди. 34 гахайе 44 үдэр эдеэлүүлхэдээ, тус бүридэнь үдэрэй 3 грамм биостимулятор хүртэхөөр тэжээлдэнь холижо үгтөө һэн. Тэдэнтэй зэргэ 32 гахайе шалгахын тэдыдэ биостимулятор үгэнгүй, адляар тэжээгээд үзэһэн байнабди.

Туршалга, шалгалта хэхын тула тон адли шэгнүүртэй, нэгэ наһанай гахайнууд абтаһан байгаа. Туршагдаха гахайнууд тус бүридөө дунда зэргээр 59,9 килограмм, шалгагдагшад—62,1 килограмм татаа. Хуурай биостимулятор үгэхын урда тээ тэдэ гахайнуудые бултыень шэгнэһэн байнабди. Мүн мяханай комбинадта тушаахын урда тээ тэдэ хоёр бүлэг гахайнууд дахин шэгнэгдэһэн юм.

Хуурай биостимулятор эдилсэжэ байһан 39 гахай 44 хоногто бүхыдөө 819 килограммаар нэмэһэн гэхэ гү, али тус бүридөө сүүдхын 540 граммаар түлжэжэ, шэгнүүрээ 24,1 килограммаар нэмээгээ бшуу. Тиигэжэ мяханай комбинадта тушааха үедэнь энэ бүлэгэй гахай бүхэн дунда зэргээр 84,3 килограмм татаа.

Хуурай биостимулятор үгтөөгүй бүлэг гахайнууд 44 хоногто бүхыдөө 521,4 килограммаар нэмээ гэхэ гү, али тус бүридөө сүүдхын 360 граммаар түлжэжэ, 44 хоногто 12,5 килограммаар шэгнүүрээ нэмээгээ ха юм. Мяханай комбинадта тушаахадань, хоёрдохи бүлэгэй тус бүхэниинь дунда зэргээр 78,4 килограмм болоо.

Энээн дээрэһээшье харахада, адли харууһа, тэжээл дээрэ байгаад, гансахан хуурай биостимулятор нэмэжэ үгэһэнэй ашаар гахай бүхэниинь сүүдхэдээ 180 грамм ехээр нэмэһэн байна. Тиигэжэ шахан таргалуулха үедэ нүгөөдүүлһээ 8,1 килограммаар үлүү нэмээ ха юм. Бүхыдөө 44 хоногто 34 гахайн шэгнүүр нүгөөдүүлһээ 297,8 килограммаар үлүүсэ нэмээ. Тиин эдэ гахайнуудта бүхыдөө миил 5 түхэриг сэнтэй биостимулятор үгтэһэн байна.

Мүн тугал, буруунуудые түлжүүлхэ, шахан таргалуулхада хуурай биостимулятор хэрэглэбэл, мяхан нилээд нэмээжэ абтаха гэжэ элирүүлһэн байнабди.

Манай республикын эрхэ байдалда гахай, эрэ буруу, хашарагуудые шахан таргалуулхадаа, мүн тугал, хурьга, поршоонхо гэхэ мэтые түлжүүлхэдээ иимэ биостимуляторые үргэнөөр хэрэглэхэ шухала гэжэ тодорхойлогдонхой. Тиихэдээ тэжээл багаар үгэхэ, харууһалгада анхарал габихаа болихо гэһэн удхатай бэшэ гэжэ малшан бүхэн ойлгохо ушартай.

А. КУЗЬМИН,
республиканска ветполиклиникын ветврач.

А. ПЛОТНИКОВ,
Ивалгын туршалга-үйлэдбэрилгын ажахын главна ветврач.

«Буряткабель» заводой түмэршэ дархан Владимир Степанович Лосев КПСС-эй ЦК-гай Пленумэй хүндэлэлдэ ажалай вахтада жагсаад, халаан бүхэнэйнгөө нормые 130—150 процент хүрэтэр дүүргэнэ.
А. МАНТАЕВАЙ фото.

Булта иигэжэ ажалладаг һаа...

Байгша оной ноябрь һарын эхеэр Хэжэнгын совхозой хонишодой хамтын суглаан боложо, ажахынгаа жэлэй дүнгые гаргаба. Олон хонишод хүдэлмэридөө оролдосотойгоор хандажа, хонин һүрэгөө олошоруулһан, нооһо ехээр абаһан байгаа.

1963 оной туршада һайнаар ажаллажа байһан хүнүүдэй нэгэн Дунгар Будаева болоно. Энэ хонишон даадаг 600 эхэ хониноо 573 хурьга абаа гэхэ гү, али 100 хонин бүриин 94 хурьга бүрин бүтэнөөр түлжүүлээ. Тэрэшэлэн хонишод Л. Очиров, Ц. Д. Бадмаев, Ш. Намжилов гэгшэд 100 эхэ хонин бүриһөө 88—92 түл абаа.

Эдэнэр гансахан хонидойнгоо тоо толгойе олошоруулхын түлөө оролдоно бэшэ, мүн даадаг малаа тобир тарган байлгана. Жэшээлхэдэ, нүхэр Намжилов хонин ажалда үнинэй хүдэлжэ байдаг. Жэл бүри даажа абаһан хонидтоо бардам хүрэхэ үбһэ, тэжээл бэлэдхэнэ. Энээнэйнгээ ашаар хонидоо тобир тарган ондо оруулдаг, абтаһан түлнүүдээ гарзалуулангүйгөөр түлжүүлнэ. Байгша ондо 400 гаран хурьга абаад, богони болзор дотор тэдэнэйнгээ шэгнүүрые тус тустань 20—25 килограмм болгожо, совхоздоо тушаагаа.

Магтаалтайгаар ажаллажа байдаг хонишод үшөө олон юм. Мүнөө үедэ совхозой түрүү хонишод үбэлжэлгэеэ һайнаар үнгэргэжэ байнад. Үбһэ тэжээлынь үбэлэй һарануудта хүсэд хүрэхөөр бэлдэгдэжэ абтанхай. Малайнгаа хото хорёонуудые заһабарилжа абаа.

Хэрбээ булта хонишод түрүүшүүлдэл адли хүдэлһэн байгаа һаа, ямар ехэ амжалта туйлагдаха байгааб. Зүгөөр зарим хонишод ажал хүдэлмэрээ урагшатайгаар ябуулжа шадаагүй бшуу. Тиимэ хүнүүд совхоздоо олзо оруулхаһаа байтагай, гарза хохидол асараа. Тусхайлбал, совхозой нэгэдэхи отделениин ахалагша хонишон Б. Башиновай даадаг отарын 500 эхэ хониноо арайхан 183 хурьган абтаад, тэрэнэй 135-ниинь түлжүүлэгдээ. Иихэдээ 100 эхэ хонин бүриһөө миил 27 хурьган абтаһан болоно. Тиихэдэ хонишод Владимир Галсанов, Далай Раднаев гэгшэд зуун хонин бүриһөө 48—53 хурьга абажа түлжүүлээ.

Иимэрхүү байдал яахадаа үзэгдэнэб? Энэнь хонишодой ажал хэрэгтээ ямараар хандадагһаа болоно. Хонидто бардам хүрэхэ үбһэ тэжээл бэлэдхэгдэжэ абтанагүй, малынь зоотехническэ заабариин ёһоор харууһалагданагүй гээшэ. Сэхынь хэлэхэдэ, хүнэй гар хараад һуулсадаг, мүртэйгөөр ажалладаггүй хүнүүдэй ябадал ха юм. «Хүдэлмэришэ хүнэй хүнэг дүүрэн» гэжэ урданай үгэ байдаг. Хэрбээ тэдэнэй оролдосо үүсхэлээ гарган ажаллаһан байгаа һаань, нээрээшье «хүнэгүүдынь» дүүрэн байха һэн.

Хонишодой хэһэн хүдэлмэриие хамталан харахада, энэ жэлдэ совхозой 22 мянга шахуу эхэ хониноо хамта 16510 хурьган абтаһан байха юм. Тиихэдэ абтаһан эды хурьгадайнь 1200 гаран гарзада ороо. Бухы дээрээ жэлэй туршада тус совхоз 100 эхэ хонин бүриһөө 69 хурьга абаһан болоно. Энээнтэй хамта, гансашье хурьгад гарзада ороо бэшэ, муугаар харууһалагдаһан дээрэһээ хэдэн зуугаад хонин үхөө. Ушар тиимэһээ хэжэнгынхид хонин ажал дээрэ бии байһан арга боломжонуудаа хүсэд хэрэглэжэ шадаагүй гэжэ һанагдахаар.

Эдэ бүхы дутуу дунданууудаа усадхажа, ажалаа бүтээсэтэйгээр эмхидхэхэ гэһэн зорилго Хэжэнгын совхозойхид табиба. Совхозой дирекци, партийна комитет хонин ажалда саг үргэжэлдөө хүдэлхөөр залуу үетэниие эльгээхэ гэлсэбэ. Тиигэжэ ажал хүдэлмэрээ гуримтай зохид болгожо, ерэхэ жэлдэ 100 эхэ хонин бүриһөө зуунһаа үсөөн бэшэ хурьган абтаха, хонин бүриин 3 килограмм нооһо хайшалха гэжэ шиидэбэ.

Мүнөө тус совхоздо малай үбэлжэлгэ муу бэшээр үнгэргэгдэжэ байнхай. КПСС-эй ЦК-гай болохоёо байгаа Пленумые угтуулан социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрнэ. Совхозой хоёрдохи отделениин түрүү хонишод Ц. Дугаров, С. Шойжитов, нэгэдэхи отделениин хонишод, СССР-эй Верховно Соведэй депутат Ц. Буянтуев, Б. Жигмитдоржиев, Д. Базарсадуева, Ш. Намжилов гэгшэд ажалай үльгэр жэшээ харуулна. Тэдэ хонишодой хүтэлбэрилдэг бригаданууд үбэлжэлгые бэлэдхэл һайнтайгаар угтаа.

П. Содбоев.

Һонирхолтой зүблөөн

Загарайн промышленна зоны түб тосхондо, ноябриин 29-дэ залуушуулда зорюулагдаһан үргэн зүблөөн болобо. «Сэрэгэй һургаалтай, патриот үзэлтэйгөөр залуушуулые хүмүүжүүлхэ тухай» асуудал табигдаа. Загарайн промышленна үйлэдбэриин комсомолой комитедэй секретарь И. А. Черепанов элидхэл, райвоенком подполковник нүхэр Баймеев нэмэлтэ элидхэл хээ. Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда хабаадаһан нүхэр Нимаев, республикын ДОСААФ-ай этигэмжэтэн нүхэр Зыбина боло... сад үгэ хэлээ. Зүблөөнэй ... мэридэ залуушуулһаа ... комсомолой организаци... секретарьнууд, группоко... нууд, һургуулиин директо... партийна организацинуудай ... ретарьнар болон бусад ни... этигэмжэтэд хабаадалсаа.

Суглаанай түгэсхэлдэ ... жэ совет кинофильмнүүд... ни һонин хубинууд хар... даа.

И. Андреев.

Ажалайнгаа эмхидхэл һайжаруулна

Һара, жэл бүхэниие амжалтатайгаар түгэсхэжэ, түсэбһөө гадуур ехэ продукци бүтээхэ байһан нарин сэмбын фабрикын коллектив туйлаһан амжалтаараа һанаагаа амардаггүй, үйлэдбэреэ һайжаруулхые оролдоно. Энэ зорилгоор августа һараһаа ноябрь болотор, техническэ нормо зохёолго, ажалай эмхидхэлгэ һайжаруулха конкурс соносхогдоод, үйлэдбэриин арга боломжо элирүүлэн хэрэглэхэ талаар ехэ юумэн хэгдэһэн байна.

Нормо зохёолгые гуримшуулан һайжаруулха, ажалаа зүбөөр эмхидхэхэ конкурсдо фабрикын цех, таһагууд, бүхы хүдэлмэришэд хабаадалсаа. Тэрэнэй дүн цехүүдтэ согсолон гаргагдаба. Нооһо ээрэлгын цех cooһоо нүхэр Скуратовай даадаг халаан шалгаржа гараа. Тус халаанайхид һүүлшын гурба һарын даабариие дунда зэргээр 108,1 процент дүүргээ, ээрэһэн нооһонойнь 97 процент һайн шанартайгаар тушаагдаа. Ажалаа зүбөөр, һайнаар эмхидхэхые оролдодог бригаданууд эндэ олон. Мастерай туһалагша Анатолий Иванович Турлов гэгшын даадаг халаан бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллана. Тэдэнэр даабаряа 108,5 процентдэ хүргэнхэй. Коммунис ажалай нэрэ зэргэтэй энэ бригадын гэшүүн бүхэн коммунис ажалай ударник байха юм, тэдэнэр бултадаа һуралсажа, мэргэжэл шадабаряа дээшэлүүлнэ. Хүдэлмэриин сагые зүбөөр хэрэглэхэ гэжэ оролдодог тус бригадынхид өөһэдөө өөһэдынгөө хойноһоо шалгалта эмхидхэнэ, ямар шалтагаанһаа хэды шэнээн саг соомиин байха ушар дайралдааб гэжэ өөһэдөө бэшэжэ байдаг болонхой.

Бригадын гэшүүд ажалаа ямар аргаар эмхидхээ һаа ехэ бүтээсэ туйлахаб гэжэ һайн бодомжолжо үзэһэн байха. Тиихэдээ ажалай сагай секунда, минута бүхэн хараада абтадаг. Хүдэлмэриин сагые зүбөөр, һайнаар хэрэглэхэ талаар Нина Ступицына, Нелли Хромова гэгшэдэй дүй дүршэл һайшаалтай дээрэ тоологдобо. Нина Ступицына таһарһан нооһо ехэ түргэнөөр уяжа шададаг байһанаа харуулба. Нелли Хромова ээрэгдэһэн нооһоной тусхай түхеэрэлгэдэ орёогдоходо, тэрэниие тэндэһээнь түргэнөөр абаха ажал һайнаар шудалһан байна. Бригадын гэшүүд түхеэрэлгээ ашагтай һайнаар хэрэглэхэ, ажалай эмхидхэл һайжаруулха асуудалда зорюулагдаһан 53 дурадхал конкурсын үедэ оруулаа. Гадна ажалай эмхидхэл һайжаруулха уралан нарижуулгын 16 дурадхал оруулагдаад, тэдэнэй олонхинь үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдээ.

Дмитрий Михайлович Любовниковой бригада сэмбэ нэхэлгын цех соо шалгарһаар үнинэй. Тэдэнэр даабаряа дунда зэргээр 117 процент дүүргэжэ, үйлэдбэрилһэн продукциингаа 99,9 процентые һайн шанартайгаар гаргана. Бригадын гэшүүн бүхэн ...шье голодоһогүйгөөр аж...на. Ажалдаа ямар дути...тай байһанаа тэдэнэр ко...сын үедэ элирүүлжэ, ү...жа байнхай. Эрхим ажа... суурхадаг Александра С... ганса һайн шанартай пр...ци бүтээдэг, даабаряа ... 119 процент дүүргэдэг ю... рэ 352 метр сэмбэ эрхи... нартайгаар нэхэһэн ... Һайн шанартай про... гаргаха үүсхэлшэн Вал... Войлокова хэдэн жэлэй ... шада голодоһогүйгөөр ... ладаг, нормоёо ходо 125 ... центдэ хүргэдэг юм.

Фабрикын нэхэдэг н... бүдые ажалшад хэр дур... гаар худалдан абанаб, ... бүд һайн сэгнэлтэдэ хү... байнаб, худалдан абагш... һанамжа дурадхал м... абахын тула бригадын гэ... городой магазинуудаар ... жа хараһан, наймаал... болон худалдан абагш... хөөрэлдэһэн байна.

Г. Борисе...
фабрикын ажалай таһ... эконом...

БУРЯАД ҮНЭН
2-дохи нюур
1963 оной декабриин 3.

Һонин бүхэдэй хүдэлмэри

Арадай этигэмжэтэд тоосоно

ЯХАН Улаан-Үдын Ко-
а станциин байшан соо
шад олоороо сугларжа.
й этигэмжэтэд —депу-
тай уулзаба.

одой Октябрьска райо-
ажалшадай депутадуу-
Советэй гүйсэдхэхэ ко-
эй түрүүлэгшэ М. Г.
ыкова, горсоведэй депу-
— «Бурятмолоко» трес-
рхилэгшэ И. Д. Дамбуев,
брьска районой проку-
И. П. Медведев болон бу-
депутадууд өөһэдынгөө
ябуулга тухай уншаг-
й урда тоособо.

епутат М. Г. Калмыкова-
эдээсэһэнэй ёһоор Улаан-
Октябрьска районой
шад Октябриин рево-
ин 46-дахи жэлэй ойе
лан промышленна про-
үйлэдбэрилэн гаргаха,
раанай эрьесээр 10 һа-
түсэб үлүүлэн дүүр-
байна. Энэ жэлэй эхил-
Үдын урда бэедэ нилээд
шэнэ байшангууд бод-
оо. Жэшээлхэдэ, 920 һу-
адай һураха дунда һур-
иин байшан баригдаа, мүн
ной заводой тосхондо
уулиин гэрэй ехэ барил-
хилэнхэй.

Дороһоо ургажа ябаһан
үетэниие һайнаар хү-
үүлхэ хэрэгтэ анхарал
хандуулагдажа, 1964—
онуудта хүүгэдэй саад,
гуулинууд баригдахаар
алагдана.

епутат гээшэ арадай ёһо-
арса һэн хойноо ажалша-
ажаһуудалай асуудал-

нуудые шиидхэлгэдэ хүсэ ша-
далаа гамнахагүй зэргэтэй ха
юм гэжэ нүхэр Калмыкова хэ-
лээд, депутадуудай оролдол-
гоор бүтээгдэһэн олон хэрэ-
гүүдые дурдаба. Южный,
Сосновый, Тальцы, Ангай сов-
хозой посёлогуудта элүүрые
хамгаалха хэдэн пунктнууд
энэ жэлдэ нээгдээд, ажал хү-
дэлмэреэ амжалтатайгаар
эмхидхэнэ. Улаан-Үдын урда
бэеын хубида түргэн туһа-
ламжа дуудахань бэрхэтэй гэ-
жэ үнгэрэгшэ һунгалтын үедэ
һунгагшад мэдүүлһэн юм.
Энэ дутагдалые усадхахын
тула депутадууд республи-
канска больницын хүтэлбэри-
лэгшэдтэ хандаад, автомаши-
нын байха гараж мүнөө ба-
рюулжа эхилээ.

Һунгагшадай захяае нэ-
рэтэй түрэтэйгөөр дүүргэхэ
гээшэ тиимэшье бэлэн хэрэг
бэшэ. Тиимэһээ депутадууд
бүхы захяануудые бэшэжэ
абаад, заахашье хожомдуу-
лангүй, дары дүүргэхын хой-
ноһоо оролдожо эхилдэг юм.
Ажаһуудалай асуудалнуудые
шиидхэлгэдэ ямар бэрхэшээл
дайралданаб гэхэдэ, Октябрь-
ска райондохи олон барилга
барилгашадай гэмээр унжа-
гайрна, тэндэ кинотеатр, па-
рикмахерска, худалдаа най-
маанай, оёдолой газарнууд
хүдэлмэрилхэ аад, ажалаа
ушөөл ёһоор эмхидхээгүй бай-
һаар.

Улаан-Үдын урда бэеын
6-дахи, 11-дэхи кварталнуу-
дай байрын гэрнүүдтэ халуун
уһан заатагүй хэрэгтэй болоо.
Энэ хэмжээ ябуулгые райсо-
ведэй депутадууд шалгажа
үзэнэ. Мүн Сосновый, Сэм-
бын фабрикын тосхонуудые
холбоһон шулуун харгы
һаяар баригдажа дүүрэхэнь.

Депутадуудай тоосоһоной
һүүлээр, уулзалгада хабаа-
дагшад үгэ абажа, Октябрь-
ска райсоведэй гүйсэдкомой
ажал ябуулгые һайшаагаад, за-
рим һанамжануудаа хэлэбэ.

Һунгагшад П. Хорунжий,
И. Петров, болон бусад Даль-
новосточно, Барнаульска гу-
дамжануудта ажаһуудаг хүн
зон уһа абахын тула 3—4 ча-
сай туршада хүлеэнэ, Кахов-
ская гудамжада тодхогдоһон
уһанай сорго амаралтын үдэр
хаагдашана, мүн Горькиин
нэрэмжэтэ тосхондо зайн гал
ходо унтаршадаг гэжэ хэлэ-
бэд.

Нүхэр Калмыкова, мүн бу-
сад депутадууд һунгагшадай
табиһан эрилтэнүүдые хан-
гахаар хэмжээ абахабди гэ-
жэ найдуулаа.

Уулзалгада хабаадагшад
уласхоорондын байдал тухай
лекци шагнаба.

Ехэ һонирхолтойгоор үнгэр-
һэн энэ уулзалгада хабаадаг-
шад ехэл сэдьхэл һанаа дүү-
рэн тараа. Саашадаашье иимэ
уулзалга, тоосоонуудай саг үр-
гэлжэ болодог һаа, үрэнь ехэ
һэн гэжэ хэлэгдэһэн һанамжые
али болохоор дэмжэлгэ Сове-
дүүдэй хүдэлмэриин амжалта-
тай ябалгада нүлөөлхэнь дам-
жаггүй.

Г. Батуев.

Жэмһэгэй (Түнхэн) 11 жэлэй һургуулиин наймадахи «А» класста 27 һурагшад һурана. Тус класста табадахи класснаа эхилээд нэгэшье үхибүүн хоёрдохи жэлээ һуугаагүй юм. Зураг дээрэ: хорин табан жэлдэ багша ябаһан Сосор Дугаровна Бартаева ээлжээтэ хэшээлдээ.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

„Байгал" журналай табадахи номер

Буряадай АССР-эй уран зо-
хёолшодой Союзай, соёл культу-
рын Министерствын үмэнэһөө
хэблэгдэдэг уран зохёолой, нитэ-
улас түрын «Байгал» журналай
5-дахи номер буряад хэлэн дээ-
рэ хэблэгдэн гараба.

Журналай түрүүшын хуудаһан
«Түрэлхи коммунис партидаа»
гэһэн **Арсалан Жамбалоной** шү-
лэгөөр нээгдэнэ. Зүүн Сибириин
библиотекын институдай ректор
Д. Жалсабоной «Коммунизмда һур-
гаха, һуралсаха ёһотойбди» гэ-
жэ КПСС-эй ЦК-гай июниин Пле-
нумэй шиидхэбэринүүдые бэе-
лүүлхэ талаар шухала материал
энэ номерто оруулагдаа. Эндэ
«Шаралдайн шэдитэн» гэһэн
Юрий Игумновай очерк толилог-
добо.

«Гурбадахи рейхын эсэс» гэжэ
Советскэ Союзай Маршал, Совет-
скэ Союзай хоёр дахин Герой
В. И. Чуйковой «Волгоһоо Шпрее
хүрэтэр» гэһэн тэмдэглэлэй гур-
бадахи номой бүлэг һонирхолтой.
Удаадахи хуудаһануудтань **Гунга
Чимитовэй** холбоо шүлэгүүд.

Монголой уран зохёолшо
Лодойдамбын «Тунгалаг Тамир»
гэжэ романай үргэлжэлэл жур-
налай энэ номерто уншанабди.
Мүн монгол уран зохёолшо **Чой-
жилжавын Лхамсурэнэй** «Хүрин
морин» гэжэ шүлэглэмэл домог
толилогдоо.

Номерой удаадахи хуудаһа-
нуудта **Солбон Ангабаевай** шүлэг,
ангуушан **Михаил Жигжитовэй**
«Ехэ Черемшаанда», «Тайгада бо-
лоһон гэмтэ ушар», «Хаб загаһа
агнагшад» гэһэн рассказууд ун-
шагшадта һонирхолтой.

«Дуулая, нүхэд, дуулая гоёор»
гэжэ **Цэдэн Галсановай** шэнэ дуу-
нууд эхилнэ. **Барадий Мунгоновой**
«Баабгайшан Еши» гэжэ рассказ
тус номерто толилогдобо.

«Шэнэ нэрэ, танилсагты» гэжэ
Цырен-Базар Бадмаев «Харгыдаа
гарахынь урдахана хэлэхэ үгэ»
гэжэ Буряадай багшанарай инс-
титудай студент **Цырен-Ханда
Хубитуеватай** манние танилсуул-
на. Тэрэ хадаа Буряадаймнай
эхилэн бэшэжэ байһан эхэнэр
шүлэгшэ. Тэрэнэй бэшэһэн «Ба-
саганай намтар», «Эжыдээ» гэжэ
шүлэгүүд журналда толилогдоо.

«Байгал» журналай һүүлшын
хуудаһануудта **Борис Шатоновой**
«Саянай домогууд» гэһэн, долоон
жэлэй дорюун алхам тухай
очерк, **Ц. Б. Будаев, И. Д. Бу-
раев** гэгшэдэй «Мүнөөнэй байдал-
тай нягта холбоотойгоор» гэһэн
буряад үнэһэн хэлэнэй баяли-
гууд тухай материал толилогдоо.

Габьяата врач

ЗУРАГЛАЛ

Горсоведэй секретариин зүбшэ-
лөөр депутат-пенсионернүүдэй нэгэ-
нэй ажалтай танилсаха хүсэлэнтэй
ноябриин нэгэ үглөөгүүр Улаан-Үдэ
городойнгоо 1905 оной революциин
нэрэмжэтэ үйлсөөр алхалжа ябабаб.
Һууриин саһан һаяхан ороһон үе,
гэрнүүдэй орой наранай гэрэлдэ ха-
шарһатан, холын хаданууд сайража,
ямаршьеб шэнээр харагдана. Бэдэр-
һэн гэртээ дүтэлжэ ябахадам, тэрэ-
нэй 6-дахи байраһаа дунда зэргын
бэетэй, табяад хараанай эхэнэр га-
раад, город тээшэ шэглэбэ. Тэрэнэй
хажуугаар үнгэрхынгөө тэндэ: «Ма-
гад эндэһээ гараа хадаа мэдэхэ ёһо-
той»—гэжэ һанаад, тэрэндэ хандa-
жа:

— Депутат Ананьина эндэ бай-
даг гү?—гээд һурабаб.

— Аа,—гэжэрхёод тэрэ эхэнэрни
түргэн эрьелдэжэ,— тиимэ, эндэ
байдаг. Та шухала хэрэгтэй гүт? Тэ-
рэтнай би өөрөө гээшэб,—гээд нам-
да дүтэлбэ.

Татьяна Николаевна Ананьинагай
хэдыхэн һара болоод жара хүрэхэеэ
байһыень мэдэхэ тула: «Түлгүүр
тулаһан гү, али хүндэ бэетэй боло-
һон хүгшэн байха»—гэжэ һанаһаар
ерэһэн аад, этигэжэ ядаһандаа урда-
һаань адаглан, ерэһэн ушараа ойл-
гуулжа хөөрэбэб.

— Оролдоһон бүхы ажалайм са-
гууд үнгэрөө даа. Тиигэбэшье Эхэ
оронойнгоо ургалтада туһа нэмэри
оруулха хүсэлтэйб. Таниие мүнөө
танилсуулха ажални тиимэшье бу-
салма, бурьялма бэшэ даа, ехэн-
хиинь хөөрэжэл үгэхэб, һаядаа ма-
найда ерээрэйгты,— гээд урдаһаам
энхэргэнээр хараба.

Нээрээшье, депутат Ананьинагай
пенсидэ гарахадань эршэтэ ажалынь
аалидажашье болоо ёһотой. Тиигэ-
бэшье Татьяна Николаевна Ананьи-
на мүнөө Буряадай АССР-эй габьяа-
та врач, горсоведэй элүүрые сахиха
комиссиин түрүүлэгшэ, Улаан-Үдэ
станциин политгэгээрэлэй таһагые
даагша юм.

Нэгэтэ үдэшэ Ананьинагай гэр-
тэнь ороходо, Татьяна Николаевна
угтаад:

— Һуугты, манайда айлшад үр-
гэлжэ таһардаггүй юм,— гээд тэрэ
гараа дэлгэн,—хүбүүнтээл хоюул-
хана соморхон байдагбди,—гэбэ.
Гэр соонь арюун сэбэр, соморхон—
юрын лэ айлай байдал харагдана.

Эгээл гушан табан жэлэй саада
тээ, хорин дүрбэтэй басаган ябаһан
Татьяна, Эрхүүтэй университедэй
медицинскэ факультет дүүргээд, Шэ-
тын областиин Алшинск тосхон вра-
чаар эльгээгдэһэн байгаа.

— Тэрэ үеһөө эхилээд зүрхэ, хү-
сэлни коммунистнууд тээшэ эрмэл-
зэдэг болоо һэн,—гээд нам руу сэ-
хэ шэртэн, хөөрөөгөө үргэлжэлүүлбэ.
—Намайе хорлохо һэдэлгэтэй бая-
шуулай элдэб ааша гаргажа эхилхэ-
дэнь, 1930 ондо Хёлгын станци ерэ-
хэ баатай болоо һэм. Тэндэ хадам-
да гараад, хажуудаа түлгатай боло-
жо одоошье эдүүсэн ажаллажа
ороо бэлэйб. Минии нүхэр—Котов
Мирон Петрович 1927 онһоо партиин
гэшүүн байһан туладаа, хорин ком-
сомолшуудһаа бүридэһэн организа-
ци Хёлгодо эмхидхэн, нюдаргашуу-
лые усадхажа оролсоо һэн. Тиихэдэл
би коммунистын ёһоор ажаллажа,
ороо һэм,—гээд Татьяна Николаев-
на холо руу шэртэнэ.— Мүнөө һа-
нахадам, тиихэдэ хүндэшэг саг бай-
гаа даа,— гээд нюдэнэйнь гүнзэгы
соохи хараса хурсадахадал гэбэ.

Энэ үедэ заха газарай хэдэн олон
нютагуудай улад зон ехэнхинь һү-
зэгтэй зандаа һэн. Гүлмэрхэн ород
эхэнэрые хүншье гэжэ тоохогүй,
ушөө аргалуулха дурагүй зон олон
байгаа бшуу. Тиигэбэшье Татьяна
Николаевна тэсэмгэйгээр оролдожо,
һайхан сэдьхэлээрээ эсэшэ сусаша-
гүйгөөр оролдожо, холошье һаань,
һунишье байг хамаагүй—арад зо-
ной элүүр энхэ байхын түлөө зориг-
тойгоор тэмсэдэг байгаа.

—1933 ондо Оловяннын станцида
ажаллахаар нүхэрэйнгөө эльгээгдэ-
хэдэ, тэндэ ошолсоо һэм — гээд Та-
тьяна Никалаевна һанаа алдан, бо-
долгото болобо.

— Тэндэ ород, буряад, хитад,
монгол болон хэдэн ондоо хэлэгэн
ажаһуудаг байгаа. Тэдэниие аргал-
хань ехэл хэсүү һэн. Хэлэһэн үгыеш
ойлгожо үгэхэгүй, нэгэндэнь опера-
ци хэхэдэ, алахаяа байһандал һа-
наад, урдаһааш галзууран бодожо
ерэдэг ушар дайралдадаг һэн. Тэрэ
үедэ өөрөөшье дүршэл багатай бай-
һандаа яажа, ямар аргаар тэдэндэ
ойлгуулха, убшэн зоболонһоонь су-
лөөлхэ гээшэб гэжэ бүхэли һуниндөө
унтангүйгөөр бодолгодо хатадаг һэм
—гээд, Татьяна Николаевнагай
ухаатай, һайхан сэдьхэлэй урихан
ошод ялабхин байбад.

—1942 ондо сэрэгэй госпитальдо
ахалагша врачаар ажаллаа һэм,—
гээд нүхэр Ананьина түр зуура дуу-
гай болоод һууба.

Тиигэһэнэй удаа урдаһаамни шэр-
тэн хараад:

— Залуу наһанайм ажал иимэл
даа,—гээд һанаанда хатаһан хэбэр-
тэй болобо.

—Та Буряадай республикада үни-
нэй ажаллана гүт?— гээд хөөрэл-
дөөгөө хубилгаха хүсэлтэй асуубаб.

— Аа, — гээд бодожо һууһан
бодолһоо сүлөөрэн:

—1947 онһоо Зүүн Сибириин тү-
мэр замай Улаан-Үдэдэхи больници-
да хирургиин таһагые даагшаар
ажаллааб. Эндэ хүн зониие аргалха-
даш, операци хэхэдэмниш ехэ хүн-
гэн, урматай болоо,—гээд Татьяна
Николаевна саашадаа дуутай шуу-
тай болобо.

Омогорхохоньшье буруу бэшэ. Хүн
зоной элүүр энхэ байхын тула олон
жэлдэ эсэшэ сусашагүй тэмсэһэнэй
түлөө 1953 ондо Татьяна Николаев-
на Ананьина «Хүндэлэлэй тэмдэг»
орденоор, 1956 ондо Ажалай Улаан
Тугай орденоор шагнуулаа һэн.
1949 ондо Буряадай АССР-эй га-
бьяата врач гэһэн хүндэтэ нэрэдэ
хүртөө.

Үнинэй коммунист Татьяна Нико-
лаевна Ананьинагай сэлмэг ажабай-
далай хуудаһануудые ирахадаа,
иимэл домогто хэрэгүүд, дорюун
ажал тухай мүрнүүдые уншанабди.

Н. Цынгуев.

Олоор захина

Манай «Восточные Саяны» колхозой айл бүхэн шэнэ газетэ, журналнуудые жэл бүри олоор захижа уншадаг. Энэшье жэлдэ колхозой гэшүүн бүхэн ерэхэ жэлэй газетэ, журналнуудта захил хэжэ үнинэй эхилэнхэй. Колхозой почтальон Х. Д. Шангинова ажалшадай дунда газетэ тарааха талаар эдэ үдэрнүүдтэ һайн амжалтатай. Мүнөө дээрэ 70 хэһэг «Правда Бурятии» 90 хэһэг «Саяны» газетэнүүд тараагдаа. Мүн «Буряад үнэн», «Буряадай залуушуул» «Байгал» журнал олоор тараагдаа. Ажалшадай дунда бэшэг тамга, газетэ, журнал зөөлгые һайнаар эмхидхэжэ шадаһан нүхэр Шангинова нютагтаа хүндэтэй айлшаниинь болонхой.

С. Ардуев.

Түнхэн.

ОЛОНИИТЫН НҮЛӨӨГЭЙ ЕХЭ ҺАА...

адай сүүдэй зал соо хүн зон
Мүнөөдэр Алексей Бальчуговой
э хэрэг арадай сүүдэй үзэмжэ-
тэнэ.

дали дээрэ гүлмэрхэн хүбүүн.
айдалай амта шүүһэ үзэһэн,
хүдэлмэридэ боргожоһон хүн
энэ хүбүүе һанаа гүт? Үгы
Тэрэ оройдоол арбан долоотой.
Теэд хулгай хээ. Алексей ядаа,
юумээр дутаа гэжэ хэлэхэ
Үгы, тиигэжэ хэлэхэ ямаршье
эгүйт. Энэ хүбүүн эхэтэй, эсэгэ-
Закаменск хотодо хүн болоо, хү-
ээ. Теэд юун болоо гээшэб? Энэ
алда харюусажа боломоор.

убүүнэй эсэгэ Бальчугов Васи-
Прокопьевич мүнөө мяханай за-
ажаллана, теэд хүбүүнэйнгээ
е хэжэ, хаанаа яанаа ябадагые
эгүй, оройдоошье һонирходог-
байшюо. Хүбүүнэй эхэ Евдокия
аевна гэгшэ 8-дахи жэлээ хаа-
е ёһоор хүдэлнэгүй, ходо архи-
ябадаг. Тиимэһээ Бальчуговто-
үлэдэ ходо архи боложо, шууяа
ираан, хэрүүл аман элбэг бай-
Иимэ байдалда байһан хүбүүн
й гээшэб? Алексей үхибүүнһээ
ье үхибүүн бэшэ, харин хуу-
сагай үлэгдэл, энэ тэрэ аараг
лтанай нүлөөдэ орожо, зэмэтэ
гүүдые» хэжэ эхилээ ха.
Харин сүүд дээрэнь эхэ эсэгэ
нь юушье хэлэжэ шадабагүй,
гээ һургажа абаагүйбди, зэмэ-
гэхэһээ бэшэ юумэ үгы. Зэ-
ншье зэмэтэй, теэд эсэгынь
адаг коллективэйхид (мяханай
й ударидагшад И. С. Казан-
. Д. Меринова) Бальчуговой
юунэйшье боложо байһыень
гүй, һонирходоггүй байгаа.
енскын Чапаевай нэрэмжэтэ
э 2 үхибүүтэй архинша эхэ-
альчугова ажаһуудаг гэжэ го-
гүйсэдкомой дэргэдэхи эхэнэр-
й соведээрхин (түрүүлэгшэнь
Л. А. Савченко) мэдэжэл байгаа ёһо-
той. Бальчуговтоной хүбүүн Алек-
сей город соогуур зайгуултадаг, энэ
тэрэ архиншадаар холбоорисолдодог
байһыень тэдэнэр хараагүй байгаа
гээшэ гү?

Алексей Бальчугов хэһэн зэмэтэ
хэрэгэйнгээ түлөө шангахан хэһээлтэ
абаа. Теэд энээн дээрэ һанаагаа ама-
ралтай бэшэ. Бальчуговтоной хоёр-
дохи хүбүүн Владимир гэгшэ һур-
гуулияа хаяад, юушье хэнгүй ябана.
Тэрэнэй эхэ, эсэгэдэньшье, баг-
шанар болон олониитын организаци-
дашье хэлэгдээ һэн: «Владимир һур-
гуулидаа бусаха ёһотой. Хүмүүжүү-
лэгты һайнаар, ёһотойл хүн болог».
Сүүдһээ хойшо һара үлүүтэй болобо.
Мүнөө болотор ямаршье хэмжээн аб-
таадүй.

Эдэ баримта тооложо, юу хэлэ-
хээ һанаабши гэхэдэ, олониитын
нүлөөн, хүмүүжүүлгын ехэ дэлисэ-
тэй гээшэ һаань, зэмэтэ ябадал,
хуули эбдэлгэн үгы болохо һэн. Мү-
нөө абаад харая. Зэдын аймагай
Баянгол гэжэ һууринда олониитын
организаци, арадай дружина, нүхэ-
дэй сүүдэй һайнаар ажаллаһанай
ашаар зэмэтэ ябадал гаргалган үгы
болоо. Юундэб гэхэдэ, тэндэхи кол-
лективэйхид олониитын хүсые хэрэг-
лэжэ, архинша, хулиган ябадалтай
хүнүүдтэ харгы үгэнэгүй, хайра
гамгүй шүүмжэлнэ ха юм.

Хэды тиибэшье Зэдын нэгэ зарим
коллективүүдтэ хүмүүжүүлгын хэ-
рэгэй һулаар табигдаһан дээрэһээ
зэмэтэ ябадал, ажалай журам, хуули
эбдэлгэн ушөөл үзэгдэнэ. Жэшээлхэ-
дэ, УКС, АТХ, Холтоһоной уурхайн
коллективүүдтэ имэрхүү баримта-
нуудые олохот.

Олониитын хүсэн, тэрэнэй айхаб-
тар ехэ нүлөөе хэншье мэдэнэ. Теэд
тэрэниие хайшан гээд эмхидхэхэб,
ямар хэмжээ ябуулхаб? Бидэнэр һүү-
лэй үедэ Эхэ орон соомнай шангаар
табигдаһан асуудал тухай хэлсэнэ-
бди. Хүмүүжүүлгэ... Гэр бүлэдэ,
һургуулида, олониитын газарта хуу-
ли, гурим сахилган... Хүүгэдые ба-
гаһаань хойшо һайнаар хүмүүжүү-
лэн, олониитын ажалда хабаадуулах.
гэр бүлэ, һургуулиин нүлөөн доро
ажал хүдэлмэридэшье дүршүүлхэдэ,
ямар урматайшье, баясамааршье
гээшэб!

Олониитын эмхинүүд — эхэнэр-
нүүдэй совет, нүхэдэй сүүд, арадай
дружинын уялганууд хүмүүжүүлгын
асуудалда сэхэ хабаатай. Мэнэ һая-
хан РСФСР-эй Верховно Соведэй
Президиумэй гаргаһан «Нүхэдэй
сүүдэй дүримдэ хубилалта, нэмэлтэ
оруулха» тухай Указ соо нүхэдэй
сүүдэй эрхэ, уялга бүри үргэдхэгдэ-
һэн байна. Мүнөө нүхэдэй сүүд ара-
дай сүүдэй үүргэ дүүргэдэг шахуу
болохонь. Тиимэһээ олониитын орга-
низацинуудта тусхай анхаралаа бү-
ри ехэдхэжэ, тэдэнэй нүлөөе үргэд-
хэхэ — манай уялга.

Олониитын эдэбхитэд хүмүүжүүл-
гынгээ хэрэгтэ ажал хүдэлмэриин хэ-
ды шэнээн һургаал үгэдэг байһые
мартаха зэргэгүй болоно бшуу. Дээ-
рэ дурдагдаһан Алексей Бальчугов-
шье эб нэгэн нүлөө ехэтэй коллек-
тив соо ажалладаг байгаа һаа, иимэ
зэмэтэ ябадал хэжэ байхагүй һэн.
Коллективүүдэй олониитын эдэбхи-
тэд өөһэдынгөө, нүхэдэйнгөөшье үхи-
бүүдэй хүмүүжүүлгые мартангүй,
аараг ябадалтай эхэ, эсэгэнэрые һай-
сахан «татажа» байха уялгатай ха
юм.

Хүмүүжүүлгэ... Олониитын хүсэ-
нэй нүлөөнэй ехэ һаа, хүмүүжүүл-
гыншье хүдэлмэри урагшатай бай-
ха һэн. Ямаршье предприяти, эмхи
зургаанай организациин олониитын
эдэбхитэд, һургуулиин багшанар хү-
мүүжүүлгын асуудал тухай бү мар-
таял.

С. Данзанов.
Закаменск городой арадай
судья.

ХОТО, ХҮДӨӨГЭЙ СОЁЛОЙ ҺОНИН

ХЯАГТЫН МУЗЕЙДЭ

Академик В. А. Обручевой тү-
рөөр 100 жэл гүйсэһэнтэй да-
амжуулан, энэ элитэ эрдэм-
нэрэмжэтэ Хяагтын музей
ай выставкэ эмхидхэһэн бай-
Тэндэ В. А. Обручевой аян-
га, эрдэм-шэнжэлэлгын ажал
улга, ажабайдал тухай дэлгэ-
гээр харуулагдаа. Мүн эр-
ын өөрынь абажа ябаһан ху-
хэрэгсэл, зүйлнүүд табиг-
хүнүүд ехэтэ һонирхоно.
ай дунда аяншалгын карта,
тэмдэглэлнүүдэй дэбтэр,
туркмен оройшо, нюдэ-
шэл, грифельна каранда-
умда хэдэг амһарта гэхэ
бии. Эдэ бүгэдые академик
Обручевой гэр бүлынхид му-
бэлэглэһэн байна.

Р. Тугутов.

...ОХОЙН КУКОЛЬНА ТЕАТР

...охойн модоной комбинадай
й байшанда уран һайханай
энзын (дуушадай, зүжэгшэ-
хатаршадай, хүгжэмшэдэй)
огууд хэдэн жэлэй хүдэлжэ
ай. Байшангай нэгэдхэмэл
бригада модоной үйлэдбэриин
нэрэшэдэй холын тосхо-
а, Хэжэнгын, Чисаанын сов-
дай фермэнүүдтэ энэ жэл
нцерт, наада табяа.
охой посёлогой үхибүүдтэ,
үлдэ эндэхи кукольна
театр ехэ хүндэтэй боложо байн-
хай. Владимир Константинович
Вячеславцевай хүтэлбэри доро
куклын театрайхид «Машенька ба
баабгай», «Хоёр урашуул», «Ле-
жебоков» гэһэн пьесэнүүдые ша-
дамар бэрхээр наадажа, харагша-
дые ехэтэ урмашуулаа. Мүнөө
«Чук и Гек хоёр» гэжэ шэнэ зү-
жэг бэлдэгдээд, һаядаа табигда-
хань.

Ж. Цыдендоржиев.

ЗАЛУУШУУЛАЙ ХҮСӨӨР

Мухар-Шэбэрэй аймагай «Ро-
дина» колхозой клуб задагай бай-
далтай, хүн зон сугларсагүй бай-
һан юм. Иимэ ушар тэндэхи за-
луушуулай һанаае зобоожо, һая-
шаг олоной хабаадалгатай вос-
кресник эмхидхэгдээ. Комсомо-
лой организациин секретарь нү-
хэр М. Усовой ударидалга доро
амаралтын үдэр хүдэр шамбай
23 хүбүүд, басагад ойдо гаража,
40 кубометр түлеэ бэлдээ. Бусад
зариман клубаа сагаадаа, сэбэр-
лээ, шэмэглэн гоёогоо.

— Үбэлдөө ажалай һүүлээр
клубтаа ерэжэ, элдэб наада зү-
гаа эмхидхэхэ, лекци, элидхэл
шагнахадамнай дулаан байха
даа,—гэжэ залуушуул мэдүүлнэ.

Б. Жамбалов.

ҺУРАГШАД—НОМ ТАРААГШАД

ГУСИНООЗЕРСК. Ном, хэблэл
тараалгаар соносхогдоһон һарые
амжалтатайгаар үнгэргэхэ хэрэгтэ
шулуу нүүрһэшэдэй хотын ажал-
шад, гэрэй эзэн эхэнэрнүүд, һу-
рагшад эдэбхитэйгээр хабаадана.
Хэдэхэн үдэрэй туршада эндэхи
һургуулиин һурагшад айлаар
ябажа, дүрбэ мянган хэһэг ша-
хуу ном, брошюрануудые худал-
даа. Найман жэлэй № 2 һургуу-
лиин 6 классай шабинар бүлтан-
һаа олон ном уншагшадта гэртэнь
асаржа худалдаһан байна. Ном,
хэблэл тараалга эршэмтэй һай-
наар ябажа үргэлжэлһөөр.

Ц. Балданов.

НҮҮДЭЛ БИБЛИОТЕКЭНҮҮД

Хориин аймагай Иисэнгын сов-
хоздохи хүдөөгэй библиотекэ
малшадай дунда ном дэлгэрүүлхэ
гэһэн оролдолго гаргана. Библио-
текые даагша нүхэр Пермякова
нүүдэл 12 библиотекэ шэнээр
эмхидхээд, малай гүүртэ, отара-
нуудта ябуулба. Уншагдаһан но-
муудые дары шэнэлжэ байха.
малшадтай уулзалга, хөөрэлдөө
эмхидхэхэ хэрэгтэ нүхэр Пермя-
кова өөрөө эдэбхитэйгээр хабаа-
дахаһаа гадна, хүдөө ажахын мэр-
гэжэлтэдые, нютагай бусад интел-
лигентнэрые, һурагшадые олоор
элсүүлдэг байна.

Д. Цыбанов.

Экваторай номин арал

Азиин карта хараггтыл даа. Индос-
тан гэжэ хахад аралай хажууда би-
шыхан арал харагдаха. Энэ Цейлон
гээшэ. Эндэ 10 миллион бага үлүүтэй
хүн зон ажаһуудаг.

АРАЛАЙ ҮНЭТЭ ЭД

Цейлон ехэ баян орон юм. Сай,
каучук, кокосово пальмын продукт-
нуудые үйлэдбэрилхэ талаараа Цей-
лон дэлхэй дээрэ түрүүшын һаури-
нуудай нэгые эзэлдэг. Энэ арал дээрэ
тон эрхим шанартай графит олдоо.
Тон үнэтэй модод эндэ ургадаг. Ал-
талиг ба маналиг топаза, улаан бо-
лор, аметист, александрит гэхэ мэтэ
тон үнэтэ шулуунууд эндэ үни удаан-
һаа хойшо абтан ашаглагдадаг. Ур-
да сагта Цейлониие «Ратна Дипа»—
«Гэрэлтэ шулуунуудай арал» гэжэ
нэрлэдэг байһан.

Теэд Цейлон үгытэй орон. Эндэ
өөрын индустри үгы. Эндэ жэл бүхэн-
дэ 100 мянган тонно натуральна кау-
чук үйлэдбэрилэн абтажа, эндэхи би-
шыхануул заводуудта нэгэ мянга ту-
хай тонно каучук болбосоруулагда-
даг. Каучук үйлэдбэрилгээрээ дэлхэй
дээрэ түрүүшын һууринуудай нэгые
эзэлдэгшье һаа, Цейлон жэл бүхэндэ
автопокрышка, камера абаһанайнгаа
түлөө хариин мүнгөөр нилээд ехэ
мүнгэ зөөри гаргашалдаг.

Коломбо хотын Принс-стрит үйлсэ-
дэхи байшангуудта бүхы дэлхэйн ни-
лээд олон оронуудай банк, конторо-
нуудай нэрэнүүдые олохот. Эдэ бай-
шангуудай кабинедүүд соо европын,
америкын нэрэтэй хүнүүд Цейло-
ной арад зоной ажалые, эндэхи бая-
литые өөһэдынгөө ашаг олзо болгоод,
фунт, доллар, марк, гульден гэ-
хэ мэтэ мүнгэн дээрээ мүнөө хүрэтэр
ушөө тооложо һуунад. Эдэ ашаг ол-
зын хойноһоо хомхойрогшодой ажал
ябуулгын дүнгүүдые юун гэршэлнэб
гэхэдэ: Цейлоной арад зоной хүн бү-
хэндэ Англиинхиһаа 11 дахин бага
олзо доход жэл соо хүртэдэг. Эндэхи
хүндэ һүн англичанинһаа 12 дахин,
саахар 10 дахин, тоһо өөхэ 5 дахин
багаар хүртэдэг. Тус аралай хүн зо-
ной хүн бүхэндэ мяхан жэл соогоо
оройдоо 2,5 килограмм хүртэдэг.

Имагтал 1956 ондо, Соломон Бан-
даранаикын правительствын байгуу-
лагдажа, засагаа гартаа абахалаар лэ
энэ орон политическэ болон экономи-
ческа талаараа бэеэ дааха тээшээ тү-
рүүшын алхамуудые хэһэн байна.
Гадаадын харилсаануудай талаар
Цейлон болбол ямаршье нэгэдэлдэ ха-
баадалсахагүйбди, бүхы гүрэнүүдтэй
амгалан тайбанаар ажаһууххабди гэ-
жэ соносхоод, мүн Англитай тэгшэ
бэшэ договорнуудаа болюулжа, Совет-
скэ Союз болон социалистическэ ла-
гериин бусад оронуудтай дипломати-
ческа, экономическа болон соёл куль-
турын харилсаа холбоо тогтооһон
байна.

Экономическа зорилгонуудаа то-
дорхойлходоо С. Бандаранаике иигэ-
жэ тэмдэглээ һэн: «Колониальна эко-
номикоёо бэеэ дааһан экономико бол-
гохо зорилго манай урда табигдаад
байна». Арад зоной дэмжэлгэдэ тү-
шэглэн, С. Бандаранаике хариин ка-
питал болон орон доторхи эзэрхэг тү-
римхэйшүүлдэ сохилто болоһон хэдэн
шухала хубилалтануудые бэелүүлжэ
эхилһэн байгаа. Эдэ һайшаалтай хэм-
жээ ябуулганууд эндэхи хархис этэ-
гээдүүдэй, мүн эдэниие дэмжэдэг ха-
риин хүнүүдэй дура сэдьхэл түйлай
ехээр гутаадаг байгаа.

1959 оной сентябрьда Соломон
Бандаранаикые гэртэнь хархис этэ-
гээдүүдэй хүлһэншэн алаһан байгаа.
Тиигэжэ оронойнгоо түрүү хүсэнүү-
дые айлгахамнай, тэдэниие ондоо зам-
да оруулхамнай гэжэ бодоһон байба.

Энэ һанаашалгануудһаа юуншье
бүтээгүй. Цейлоной патриотическа
хүсэнүүд оронойнгоо хуби заяае Со-
ломон Бандаранаикын һамган Сири-
маво Бандаранайкада найдажа, поли-
тическэ болон экономическа талаа-
раа оронойнгоо бэеэ даагаад хүгжэ-
хын түлөө саашадаа тэмсэхэ байһа-
наа гэршэлэн харуулба.

ХАНИ ЁҺОНОЙ ТУҺАЛАМЖА

Национальна экономикоёо байгуу-
лан хүгжөөхэ хэрэгтэнь Советскэ
Союз болон социалис лагериин бусад
оронууд ехэ туһаламжа Цейлондо
хүргэһэн байна. Экономическа болон
техническэ туһаламжа үзүүлхэ ту-
хай СССР Цейлон хоёрой хоорондоо
1958 ондо баталһан хэлсээнэй үндэ-
һөөр мүнөө тус аралай элдэб газар-
нуудта совет мэргэжэлтэд ажалла-
над.

Тринкомали хотодо ойрохон, Кан-
талаи районд үндэрөөрөө хоёр хү-
нэй шэнээн саахарай тростник ургуу-
лагдажа байдаг. Һаяхан лэ эндэ да-
багдашагүй шэдхэ байһан юм. Мү-
нөө эндэ совет мэргэжэлтэдэй, совет-
скэ техникын туһаламжаар 6 мянга
үлүүтэй акр газар арилгагдаба. Энэ
газарай метр бүхэниие арилгаха гээ-
шэ ехэ бэрхэтэй байгаа. Зүгөөр со-
вет мэргэжэлтэд болон советска тех-
никэ эндэ суутай болонхой. Цейло-
нойхидой үүсхэлэй ёһоор мүн оро-
нойнь урда зүгтэ, Хамбантота район
шадар хлопок тарихын тула бүтүү
шэдхэһээ газар арилгаха тухай хэл-
сээн баталагдаба.

Үглөөнһөө үдэшэ болотор челябинска
тракторнуудай, минскэ «МАЗ-уудай»
хүнхинэхэ абяан Хомагама нютагта
соностожол байдаг. Энэ нютаг Колом-
бо хотоһоо 30-аад километр болохо
юм. Эндэ советскэ проектын ёһоор,
совет мэргэжэлтэдэй туһаламжын хү-
сөөр Цейлоной индустриин түрүүшын
предприяти — металлургическа за-
водой хараа бараа бии боложо байна.
Заводой һуури табиһан үдэр промыш-
ленностиин министр Майтрипала Се-
нанаяке эндэ байлсажа, энэ заводой
һуури табиһанай дурасхаал тусгаар
тэмдэглэхэ зуураа, иигэжэ хэлээ һэн:
«Мүнөөдэр гансахан заводой һуури
бэшэ, харин Цейлоной хүндэ промыш-
ленностиин һуури табигдаа». Тэрэ гэ-
һээр хэдыхэн һара үнгэрбэ.

Совет машинануудай хүнхинөөн
Коломбо шадархи Келани Ганга голой
эрьедэшье таһалданагүй. Эндэ орон
доторoo авторезинын эгээл түрүүшын
завод совет мэргэжэлтэдэй проектээр
баригдажа байна. Тус заводто жэл
соогоо 360 мянган автопокрышка бо-
лон автокамера үйлэдбэрилэгдэн гар-
гагдаха, тиихэдээ Цейлон авторези-
нээр өөрынгөө хэрэглэмжые гүйсэд
хангахаһаа гадна, харин иимэ резинэ
өөрынгөө хүршэ оронуудта худалда-
жа шадаха болоно. Тиигэжэ завод
жэл бүхэндэ 4,8 миллион рупи мүнгэ
ашаг олзо гүрэндөө үгэхэ гэжэ мэр-
гэжэлтэд тоолоһон байна.

Коломбо хотодо тээрмэ болон эле-
ватор бариха тухай хэлсээн һаяшаг
СССР Цейлон хоёрой хоорондо ба-
талагдаа. Цейлон Хара далай хоёрой
хоорондо советскэ суднанууд саг үр-
гэлжэ тамардаг байһаниинь Коломбо
болон Тринкомали портнуудта үзэг-
дэдэг.

Тиигэжэ Советскэ Союз болон со-
циалис лагериин оронуудай туһалам-
жаар Цейлон колониальна экономи-
коёо бэеэ дааһан экономико болгожо
байна. Орон доторхи 16 национальна
корпораци (нэгэдэл) тогтоог-
доо, эдеэ хоолой элдэб зүйлнүүдые
худалдажа абаха ба худалдаха хэрэг
гүрэнэй мэдэлдэ абтаа. Корпораци
байгуулхада айхабтар ехэ һаад түбэг
тохёолдодог. Правительство болбол эн-
дэхи хархис хүсэнүүдэй эсэргүүсэл-

(Үргэлжэлэлынь 4-дэхи нюурта)

БУРЯАД ҮНЭН
3-дахи нюур.
1963 оной декабриин 3.

ЖУРНАЛИСТНУУДАЙ ПРЕСС-КОНФЕРЕНЦИ

Улаан-Үдын журналистнууд, уран зохёолшод, олониитын түлөөлэгшэд алдарта аяншадтай уулзаба

Үнгэрэгшэ амаралтын үдэр Улаан-Үдэ хотын ажалшад Политическэ гэгээрэлэй байшан соо хэзээ хэзээнэйхиһээ олоороо сугларба. Юундэб гэхэдэ, Улаан-Үдэ хотодо аха дүү арадуудай түлөөлэгшэд — Чехословакиин мэдээжэ аяншалагшадай ерэһэнтэй дашарамдуулан, Буряадай журналистнуудай Союзай правлени пресс-конференци эмхидхээ. Үдэрэй хоёр часта хүндэтэ айлшадай орожо ерэхэдэ, аадарай шааяһандал нэрьемэ альга ташалгаар угтаба.

Түби дэлхэйе тойрожо,

түүхэтэ номуудые бэшэһэн, зориг, эрмэлзэл ехэтэй нүхэд Иржи Ганзелка, Мирослав Зикмунд, мүн аян замайнь ханинар болоһон врач Йосеф Коринта, автомеханик Мирослав Дриян гэгшэд манай республикада хэдэн үдэрэй туршада аяншалжа байнхай.

— Хүндэтэ нүхэд, таанадай нимэ хани халуунаар угтаһандатнай баяр баясхалан хүргэнэбди. Танай республикатай бидэнэй танилсажа байха үедэ манай Чехословакиин Социалис Республикын партийно-правительственнэ делегаци СССР-тэ ерээд, хуби заяагаа хэтэ мүнхэдэнь холбоһон аха дүү ёһоной харилсаа холбоогоо улам хүгжөөн үргэлжэлүүлхэ тухай Совет-Чехословацка коммюникэдэ хоёр талаһаа гар табиба. Энэ хадаа ехэ ушартай, дэмбэрэлтэй байна,— гэжэ аяншалагша, эрдэмтэ Иржи Ганзелка хэлээд, түби дэлхэйе тойрохо аяншалгаяа хэзээ, хайшан гэжэ эхилһэн тухайдаа, харгы замда дайралдаһан элдэб ушарнууд тухай һонирхолтойгоор хөөрэжэ үгөө.

Суута аяншалагшадтай уулзаха пресс-конференцидэ сугларагшад аха дүү арадуудай алдарта түлөөлэгшэдһөө олон асуудал һуража, һонирхолтой һайн харюунуудые абаба.

«Буряадай республикада аяншалха үедөө хараһан үзэһэнөө хөөрэжэ үгыт» гээд ТАСС-ай корреспондент Ф. В. Бальбуров хандаба.

— Манай Чехословакиин ажалшад Буряадай АССР-эй экономико, культурын ургалта тухай һайн мэдэхэ. Бидэнэр Зүүн Сибириин үзэсхэлэнтэ жабхалан газарнуудаар ябажа танилсаабди. Илангаяа Романовкаһаа наашаа аян замаа үргэлжэлүүлхэдэмнай, танай республикын үргэн уужам тала дайда, томо нарһата тужа бидэнэй анхарал татаа. Байгаалиин баялиг тухай хэлэхэ болоо һаа, шухаг, үнгэтэ металлаар баян нютаг байна. Сэхынь хэлэхэдэ, танай республика баян, гоё һайхан байгаалитай,—гэжэ Иржи Ганзелка харюусаба.

Политическэ гэгээрэлэй байшан соо сугларагшад хэдэн часай туршада олон асуудал һураһанһаа гадна, мэдээжэ аяншалагшадай бэшэһэн номууд дээрэ гарынь табюулжа абаһан, сугтаа дүрэ зурагуудаа буулгуулһан байна.

Пресс-конференцидэ сугларагшад хүндэтэ айлшадай аян замдаа һайн һайхан ябахыень хүсэн юрөөгөөд, буряад арадай уг заншалай ёһоор, яһан дээрэ һиилүүлһэн «Барилдаашад», «Үбгэн залуу һуршад» гэһэн бэлэгүүдые нэрьемэ альга ташалган доро барюулаа.

«Хүндэтэ манай ханинар, дахин уулзатараа баяртай!» гэһэн юрөөлэй үгэнүүдээр холынгоо аяншадые үдэшэбэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 1. Иржи Ганзелка. 2. Мирослав Зикмунд. 3. Конференцидэ хабаадагшад аяншалагшадай автограф абана.

Үнэр баян эхэнүүд

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй 1944 оной августын 18-най Указай үндэһөөр, олон хүүгэдтэй эхэнүүдые «Эхын алдар» гэһэн орденуудаар, «Эхын медаль» гэжэ медальнуудаар СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй үмэнэһөө һаяхан шагнаба.

Хүрбын леспромхозой хүдэлмэришэн Екатерина Фоминична Сергеева, Ехэ-Куналей тосхоной гэрэй эзэн эхэнэр Варвара Петровна Алексеева, Шэнэ Хүрбэ тосхоной гэрэй эзэн эхэнэр Долгорма Самбуевна Чимитова гэгшэд тус бүри юһэн үхибүү хүмүүжүүлһэнэйнгээ түлөө «Эхын алдар» гэжэ нэгэдэхи шатын ор[денооор] шагнагдаа.

Найман үхибүү түрэжэ, [х]мүүжүүлһэн долоон [эхэ] «Эхын алдар» гэһэн хоё[рдо]хи шатын орденоор шагна[гда]ба. Тэдэнэй дунда Кабанск[ын] Ранжурово тосхоной гэ[рэй] эзэн эхэнэр А. Х. Болгото[ва,] Яруунын Гүндын хэлхеэ х[олбооной] конторын хүдэлм[эр]лэгшэ Д. Б. Бадмаева, Хэж[ын]гын совхозой хүдэлмэри[шэн] Ш. Б. Будажапова. Хор[ин]ой «Победа» колхозой гэш[үүн] Ц.-Д. Цыренова, Доодо [Ха]рэм тосхоной гэрэй эзэн [эхэ]нэр Е. Е. Ильина болон бу[сад]бии.

«Эхын алдар» гэжэ гур[ба]дахи шатын орденоор дол[оон] үхибүү түрэжэ, хүмүүжү[үл]һэн 20 эхэнүүд шагнагдан[хай.] Мүн 148 эхэ «Эхын меда[ль]» гэжэ нэгэдэхи, хоёрдохи [шата]гын медальнуудаар шагна[гда]һан байна.

Ажалшадай захилаар

— Арад зоной ажабайдалай хэмжээнэй улам дээшэлхэ тума тэдэнэрэй эрилтэ бүри ехэ болоно. Ажалшад гэр байра доторойнгоо хэрэгсэл шэлэжэ, гоё гоё эдлэлнүүдые абана. Тиихэдээ гэр байрынгаа байдалда тааруулан шэнэ шэнэ мебель захина.

Энэ байдалые хараадаа абаһан Улаан-Үдын Серовой нэрэмжэтэ мебелиин фабрика арад зоной захилаар, тэдэнэрэй зохёоһон эскизэй ёһоор мебель хэдэг болобо.

Мүнөө фабрика ажалшадай хэһэн захил дүүргэжэ эхилбэ.

Сагай уларил

Улаан-Үдын гидрометобсерваторииин мэдээсэһэнэй ёһоор, [ма]нөөдэр республика доторнай [ү]тэйшэг байха, саһан орохо. Зүүн зүгһөө һулаханаар һал[хи]ха. Улаан-Үдэ городто үглөө[г]20—22, үдэртөө 8—10 гра[дус] хүйтэн болохоор багсаагдана.

Декабриин 4—5-най үдэр[нүүд]тэ республика дотор үүлэтэй байха, зарим нютагуудта [бор]зэргээр саһан орохо. Зүг бү[рии]һөө һулаханаар һалхилха. һү[ни]дөө хойто аймагуудта 28—[..] үдэртөө 11—16, урда аймаг[ууд]та һүниндөө 23—28, үдэ[р]6—11 градус хүйтэн байхаар [ба]леэгдэнэ.

Экваторай номин арал

(Түгэсхэл. Эхиниинь 3-дахи нюурта)

тэһээ гадна, мүн уласхоорондын томо томо картельнүүдэй болон зарим оронуудай правительствануудай эсэргүүсэлгые дабажа гараха баатай болодог.

Энээнииe Цейлоной национальна нефтяной корпораци байгуулһан ябадал тон тодоор харуулна. Үшөө һаяхан «Шэлл», «Эссо» гү, али «Калтекс» гэжэ харини компанинуудай бензоколонконуудһаа лэ цейлонойхид машинадаа бензин хэхэ аргатай байгаа. Энэ гурбан компани Ираһаа гү, али Арабска Востогой оронуудһаа нефть тон хүнгэхэнөөр худалдажа абаад, харин тэрэнээ Цейлон абаашажа айхабтар үнэтэйгөөр худалдадаг байгаа. Хэдэн олон жэлнүүдэй туршада Цейлондо эдэ компанинуудай хэды шэнээн ехэ ашаг олзо олоһыень тооложо гаргаха гээшэ угаа бэрхэтэй. Зүгөөр, айхабтар ехэ ашаг олзо абадаг байһаниинь арсалтагүй.

Национальна нефтяной корпораци байгуулха тухай Цейлоной правительствын шиидхэбэриие орон доторхи бүхы түрүү хүнүүдынь дэмжэһэн байна. Энэ шиидхэбэри уласхоорондын монополинуудай дарлалтаһаа манай орониие сүлөөлхын түлөө тэмсэлдэ шухала алхам боложо үгэбэ гэжэ долоон хоног бүри нэгэ удаа хэблэгдэдэг «Трибюн» газетэ бэшээ һэн.

Гэхэ зуура, корпораци байгуулха тухай хуулиин проектын Цейлоной парламентда зүбшэн хэлсэгдэжэ байха үедэ эндэхи хархис этигээдүүд, нефтяной компаниин эзэдтэй хамтадаа энэ хуулиие баталан абхуулхагүй гэһэн нилээд ехэ хүдэлмэри ябуулба. Энэ хуулиие баталан абхуулхагүй гү, али статьянуудайнь удхые ондоо болгожо, национализировалэгдэһэн (Цейлоной правительствын мэдэлдэ абтаһан) түхеэрэлгэнүүдэй, зоори хэрэгсэлнүүдэй түлөө Цейлондо мүнгэ түлүүлхэ гэһэн оролдолго дипломатическа аргаар США-гай болон Англиин правительствануудшье һайса гаргаһан байна.

Цейлондо байгаа харини нефтяной компаниин түлөөлэгшэд «Шэлл», «Эссо», «Калтекс» компанинуудай бензинһээ бэшэ ондоо ямаршье бензин автомашинада огто таарахагүй гэһэн үгэ хүүр зоной дунда тарааһан байна. Илангаяа Советскэ Союзай бензин хоро хүргэжэ болохо гэһэн үгэ ехээр тараагдаһан байгаа.

Гэбэшье, харини монополинуудай, эндэхи хархис этигээдүүдэй эдэ ааша ябуулганууд һаа юуншье бүтээгүй. Национальна нефтяной корпораци Цейлондо байгуулагдаа.

Энэ залуу корпораци Цейлондо нефтьпродуктнуудые «Союзнефтеэкспорт» гэһэн советскэ организациһаа ехээр абаха тухай тон ашагтай хэлсээ баталһан байна.

Нефтепродуктнуудые ашаһан «Иваново» гэдэг советскэ танкерай эндэ ерэхэдэнь, «Цейлоной нефтяной промышленностиин түрүүшын энэ предприятида Советскэ Союз хэншье һээншье түрүүн туһаламжа хүргэбэ» гэжэ тус корпорациин түрүүлэгшэ П. Е. Веерасурия гэдэг намда хэлээ һэн.

ХОРОТО ҺҮЙДХЭЛШЭДЫЕ ХАРЮУСАЛГАДА ХАБААДУУЛХА

Хариин компанинуудай зөөриие абаһанайнгаа түлөө мүнгэ түлэжэ үгэхэ тухай асуудал тэдэнэрэй түлөөлэгшэдтэй зүбшэн хэлсэхээр бэлэн байһан тухайгаа Цейлоной правительство мэдүүлһэн юм. Теэд мүртэй һайнаар хэлсээ хэхын орондо, харин эдэ компанинууд хорото һүйдхэл хэжэ захалаа. Национализировалэгдэһэн зөөриин түлөө хариин компанинуудай эриһэн эрилтэнүүдые нэгэ һаа сүм дүүргэгты, үгы һаатнай Цейлондо экономическа туһаламжа огто үгэхэгүйбди гэһэн шанга эрилтэ США-гай правительство табижа, нефтиин эзэдые тон халуунаар хамгаалһан байна.

«Капиталис оронуудай дохёо доро Цейлон хатархагүй» гэжэ премьер министр Сиримаво Бандаранаике эдэ үдэрнүүдтэ мэдүүлһэн юм. Правительствын энэ эрид хатуу хараа бодолые оронойнь бүхы арад зон дэмжээ. Хүн зоной олон түмэн түлөөлэгшэдэй, элдэб партинуудай, профсоюзуудай болон залуушуулай эмхи зургаануудай гэшүүдэй хэдэн олон митингнүүд бүхы Цейлон дотор зарлагдажа, США-гай энэ һүйдхэлтэ ябуулга эрид буруушаагдаһан байна.

Цейлоной нефтяной корпорациин правлениин директорнүүд 1962 оной иимэ дүнгүүдые соностобо: «1962 оной апрелиин 28-һаа декабриин 31 хүрэтэр корпораци оронойнгоо доторой худалдаанда гаргагдадаг бүхы нефтепродуктнуудай 42 процентые гаргаһан байна. Корпорациин ашаг олзонь 16 миллион цейлонско рупи болоо». Эдэ тоонууд юу харуулнаб гэхэдэ, хэдышье эсэргүүсэлтын хэгдэбэшье, Цейлоной нефтяной корпораци ажалаа ябуулжа, Эхэ орондоо олзо доход үгэжэ байна гэжэ гэршэлнэ.

Цейлоной амжалтанууд орон доторхи хархис этигээдүүдэй, мүн хариин талаһаа тэдэниие дэмжэгшэдэй зүгһөө тон ехэ хоро бусалгана. Правительствада эсэргүү хорото үгэсөөн эмхидхэгдээд байһанаа эндэ баригдаба. Энэ үгэсөөндэ хабаадагшад правительствые унагаажа, сэрэгэй-полицейскэ диктатура байгуулжа, арад зоной олоһон демократическа эрхэ сүлөөе үгы хэхэ гэһэн зорилготой байба.

Сүүдынь боложо, эдэ хорото үгэсөөшэдые океанай саанаһаа хэнэй дэмжэдэг, хэнэй хүтэлбэрилдэг байһаниинь үшөө нэрлэгдээдүй. Гэбэшье Цейлоной аюулгүйе хамгаалгын органууд Цейлондохи США-гай посольствын нэгэдэхи секретарь ба консул байһан Гарольд Джозеф гэгшын мүшхэбэри абаха хэрэгтэй гэһэн асуудал табиһан байна. Гэхэтэй хамта, дипломатическа талаараа ойроо хүртэхэгүй хүн гээшэб гээд Г. Джозеф мүшхэбэреэ үгэхөө арсаһан байна.

Хэн ханинарнайб, хэн дайсаднайб гэжэ цейлонойхид һайн мэдэхэ болонхой. «Коммунизм болон ээрхэг түримхэй дай үүдхэхэсэ журөөдэгшэдтэ эсэргүүсэлтэ хэдэг, эб найрамдал хамгаалдаг, национальна талаараа бэеэ дааха байдалтай боложо, тэрэнэй бэхижүүлхын түлөө тэмсэдэг бүхы арадуудай гайхамшаг хамгаалдаг хүсэн мүн гэжэ Советскэ Союз бодото дээрээ гэршэлэн харуулаа» гээд «Форвард» газетын редактор Мод Кейнеман намда хөөрөө бэлэй.

АМГАЛАН БАЙДАЛАЙ ТЭМДЭГ

Эгээл иимэ ушарһаа Цейлоной арад зон советскэ арадай амжалтануудые, ажабайдалые болон соёл культурые тон ехээр һонирходог. Дэлхэйн нэгэдэхи космонавт Ю. Гагаринай Цейлондо айлшалжа ерэхэдэнь, Совет ороной энэ түлөөлэгшые айхабтар халуунаар угтажа, Юрий Алексеевичын һууһан машиные сэсэгээр шэмэглэжэ, ябаһан газар бүхэндэнь хүн зон лаха аргагүй олоороо угтажа, амаршалжа байдаг һэн.

Цейлондо советскэ фильмнүүдэй фестивальнууд, советскэ выставканууд тон амжалтатайгаар үнгэргэгдэдэг. Цейлоно-советскэ хани барисаанай лигиин 40 отделениин уншалгын бүхы залнуудта хүн зон хододоо олон байдаг.

Ородой болон советскэ уран зохёолшодой зохёолнууд Цейлондо оршуулагдажа, улам олон хэһэгээр хэблэгдэдэг боложо байна.

Совет арад, тэрэшэлэн түрүү бүхы хүн түрэлтэн ядерна зэбсэгые хориха тухай договорые халуунаар һайшаажа, тэрээндэ эхин түрүүн гараа табигшадай нэгэниинь байһан Цейлоной правительствын энхэ амгалан политикые үндэрөөр сэгнэдэг.

А. МАТЮШИН.

Хилын саанаһаа

Мүнөө үе сагай шухалын шухала асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдэнэ

ВАРШАВА, ноябриин 30. (ТАСС). Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй сесси мүнөөдэр комиссинуудта хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлээ. Бүмбэрсэг дэлхэйн элдэб нютагуудһаа эб найрамдалай түлөө элитэ тэмсэлшэд Варшавада ерээ. Мүнөө үе сагай шухалын шухала асуудалнуудые тэдэнэр зүбшэн хэлсэнэ. Уласхоорондын оршон байдалые һайжаруулха, гүрэнүүдые бэе бэедээ бүри һайнаар этигэлсэдэг болгохо, «хүйтэн дай» болюулха, хүн түрэлтэнэй хэтэ үеын хүсэл эрмэлзэлгые бэелүүлэн, буу зэбсэг бүгэдэ ниитээрээ, хүсэдөөр хуряаха асуудалнуудые Изабелла Блюмэй (Бельги) түрүүлэлгэ доро зүбшэн хэлсэнэ.

Колониализмда эсэргүүсэн национальна бэеэ даанхай байдалай эрхэ сүлөө хүндэлэлгын түлөө тэмсэл гэһэн асуудал нүгөөдэ комиссиин хүдэлмэриин гол темэнь болоно. Антуан Табет (Ливан) энэ комиссида түрүүлэгшээр һуудаг. Эб найрамдалай тала баригшадай хүдэлөөе бүри эдэбхитэй болгохо, бэхижүүлхэ, эб найрамдалай түлөө тэмсэдэг элдэб организацинуудай холбоо барисаа һайжаруулха асуудалнуудые гурбадахи комисси (түрүүлэгшэнь Франк Хартлей—Австрали) зүбшэн хэлсэнэ.

Замбуулинай баатарнуудые индонезиинхид хүндэтэйгөөр угтана

ДЖАКАРТА, ноябриин 30. (ТАСС). Урда Суматрын главна город болгошо Палембангын түбэй талмай дээрэ үсэгэлдэр 30 мянга гаран хүн сугларaa. Индонези соогуур аяншалжа ябаһан совет космонавтнууд Валентина Николаева-Терешкова, Андриян Николаев болон Валерий Быковскиие амаршалхын тулада тэдэнэр сугларһан байгаа.

— Айлшалыт!—гэжэ бидэнэр хүндэтэ айлшадтаа баяртайгаар хэлэхэ байнабди, — гээд Урда Суматрын национальна фронтын түрүүлэгшэ д-р Экагани митинг дээрэ мэдүүлээ. Наука болон техникые хүгжөөлгэдэ совет космонавтнуудай оруулһан ехэ туһа нэмэри тухай, замбуулинай дайдые шэнжэлэн мэдэхэ талаар совет арадай туйлаһан гайхамшагта амжалтанууд тухай Индонезиин национальна фронтын центральна хүтэлбэриин гэшүүн Зимаван митинг дээрэ хэлэһэн байна. Удаань агаарай сэрэгэй хүсэнүүдэй министр-командалагша Умар Дани үгэ абахадаа Индонезиин лётчигууд, Индонезиин бүхы арад шэнги өөрынгөө совет ханинар-космонавтнуудые халуунаар амаршална, тэдэнэй гурбаниинь мүнөө Палембангда айлшалжа байна гээд хэлээ.

А. Николаев В. Быковскиин болон В. Николаева-Терешковагай митинг дээрэ үгэ хэлэхэдэнь сугларагшад халуунаар угтаа.

Совет космонавтнуудай хүндэлэлдэ зорюулагдан, Урда Суматрын губернаторай ажалладаг газарта концерт болоо.

КНР СССР хоёрой хоорондохи научна харилсаа холбооной түсэб баталагдаба

ПЕКИН, ноябриин 30. (ТАСС). Хитадай Наукануудай академиин болон СССР-эй Наукануудай академиин хоорондо 1963—1964 онуудта научна холбоо барисаа бэелүүлхэ түсэб баталалгын ёһолол үсэгэлдэр эндэ болоо.

Синьхуа агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор Хитадай Наукануудай академиин техническэ таһагые даагша Янь Цзи-цы СССР-эй Науканудай академиин түүхын науки[н таһа]лениин секретарь академик Е. Жуков түсэбтэ гар табиһан ба[йна].

Научна харилсаа холбооной сэбтэ гар табилгын ёһололой [ба]рэһэнэй һүүлээр СССР-эй Нау[ка]нуудай академиин делегациин [хүн]дэлэлдэ зорюулан, Хитадай Нау[ка]нуудай академи уулзалга хээ.

Урда Вьетнамай патриодуудай амжал[та]

ХАНОЙ, ноябриин 30. (ТАСС). Урда Вьетнамай партизанууд Меконг мүрэнэй адагай найман провинцида правительственнэ сэрэгүүдтэ эсэргүү байлдаа хэхэдээ, сентябрь, октябрь һаранuудай турша соо 5.300 хүниие алаһан, шархатуулһан гү, али пленда абаһан байна. Тэдэнэй 110-ниинь Америкын сэрэгэй алба хэгшэд болоно гээд ВИА агентство мэдээсэнэ.

Энэ хоёр һарын турша соо [...] сагдаһан провинцинуудта пар[тиза]нууд 106 самолет буудажа у[нагаа]гаа, 27 сэрэгэй судные [...] шэнгээгээ, 32 сэрэгэй авто[машина] усадхаа, 1.200 элдэб калибр[ай] мо буунуудые буляажа абаа. Пр[ави]тельственнэ сэрэгүүдэй 700 [гаран] хуу солдат партизануудай [та]руу ороо.

Кеннедиин ямар ушар байдалда алуулһые мүрдэхэ комисси байгуулагдаба

ВАШИНГТОН, ноябриин 30. (ТАСС). Президент Кеннедиие, мүн алалга хээ гэжэ гэмнэгдэһэн Освальдын ямар ушар байдалда алагдаһые мүрдэхэ онсо комиссиие США-гай президент Джонсон томилһон байна.

Комиссиин түрүүлэгшээр США-гай Верховно сүүдэй түрүүлэгшэ Уоррен томилогдоо.

Тэрээнһээ гадна 6 хүн — элитэ сенаторнууд, демократическа болон республиканска партинуудһаа түлөөлэгшэдэй палатын гэшүүд, тэрэшэлэн центральна тагнуулай [уп]равлениин урдын директор А. Даллес, буу зэбсэг хуряаха асу[уд]лаар США-гай президентын [ү]советник Джон Макклой комис[сиин] составта оролсоно.

«Үнэн ушарые элирүүлхэ, [...] дэлгын урэ дүнгүүд тухай, [...] гөө тобшололнууд тухай США-[гай] президентдэ американ арадта, [бү]хы дэлхэйн хүн зондо мэдээсэхэ» [гэ]жэ заабари комиссида үгтөө гээд [...]гаан байшангай мэдүүлгэ соо хэ[лэг]дэнэ.

Мүрдэлгэ унжагайрна

НЬЮ-ЙОРК, ноябриин 30. (ТАСС). Америкын информационно агентствонуудай мэдээсэһэнэй ёһоор Ли Освальдые алаһан Джек Рубинштейнэй хэрэгээр сүүд ерэхэ жэлэй февраль хүрэтэр эхилжэ шадахагүй гэжэ багсаагдана. Энэ хэрэгые мүрдэлгэ декабриин 9 хүрэтэр та[ба]рилан хэлэбэл, окружной сү[үд] Браун гэгшын түрүүн хара[...] болзор хүрэтэр дүүргэгдэхагүй [гэ]жэ мэдүүлһэн окружной проку[рор] Генри Уэйд Далласта энэ мэдэ[э] хэһэн байна.

Ирагай генерал-губернаторай захиралта

БЕЙРУТ, ноябриин 30. (ТАСС). Ирагай сэрэгэй генерал-губернатор Рашид Муслех гэгшын захиралта Багдадай радиогоор дамжуулагдаа. Декабриин 5 хүрэтэр засагаархидта буу зэбсэгээ тушаагаагүй хүнүүд саазалуулан алуулха тухай тараагдаһан баасистска «национальна гвардиин» гэшүүдтэ энэ захиралта соо уридшалан һануулагданхай.

Австралида һунгал[та] эхилбэ

КАНБЕРРА, ноябриин 30. (ТАСС). Ороной федеральна парламент[ын түлөө]лөөлэгшэдэй палатын һунгал[та мү]нөө үглөөгүүр Австралида э[хилбэ]. Зургаа миллион шахуу һун[гагшад] түлөөлэгшэдэй палатада 124 [депу]тадые һунгаха юм.

Алжир бэеэ даанхай болоһоор хоёрдохи жэлээ эхилээ

Долоон жэлэй турша соо үргэлжэлһэн дайнай үедэ доройтон муудаһан экономикоёо алжир арадай һэргээжэ ороходонь, дайнай хүндэ хүшэр хойшолонгуудые Алжир өөрынгөө хүсөөр зайсуулжа шадаха гэжэ этигэхэ хүнүүд капиталис оронуудта үсөөн байһан юм. Орон дотор 2 миллион хүн хүдэлмэригүй байгаа. Тиихэдэ Алжир гол түлэб хүдөө ажахые эрхилдэг орон юм. Эндэ 1961 ондо ехэ ган гасуур болоо һэн. 1960 ондо ороохото таряанай 23 миллион центнер ургаса хуряагдаһан байгаа һаа, 1961 ондо тэрэнь 8,5 центнер хүрэтэр унаһан байха юм. Хүн зон олоороо үлэсхэлэндэ дайрагдажа эхилһэн байгаа.

1962 оной сентябрьда байгуулагдаһан Алжирай шэнэ правительство арадай ажахые һэргээхэ талаар хэдэ хэдэн эрид хэмжээнүүдые иимэ эрхэ байдалда абаха зэргэтэй болоо һэн. Хабарай тарилгын кампани амжалтатайгаар үнгэргэгдөө. Тэрээнһээ ехэ һайн үрэ дүн гараа. 1963 ондо Алжирта һүүлшын 50 жэлэй турша соо үзэгдөөгүй һайн ургаса хуряагдажа абтаа.

Мартын түүхэтэ декредүүд правительствын абаһан үнэхөөрөө революционно удха шанартай хэмжээн болоно. Оронһоо зугадан ошоһон Франциин колонизаторнуудай зөөри хогшол ажалшадай мэдэлдэ дамжуулан үгтөө һэн. Фермэнүүдые, завод, фабрикануудые хүтэлбэрилхын тулада өөрын захиргаанай комитедүүд байгуулагдажа, тэдэндэ таряашад болон хүдэлмэришэдэй түлөөлэгшэд һунгагдаһан байгаа бшуу. Мартын декредүүд хадаа орониие капиталис бэшэ замаар хүгжөөхэ эрхэ нүхэсэл бии болгохо талаар правительствын абаһан түрүүшын хэмжээн болоно. Хэдэн олон жэлдэ колониальна богоолшолго доро байһан арад оронойнгоо эзэн болоһоноо анха түрүүн мэдэрһэн байна.

Арадай үүсхэл эдэбхи үргэнөөр дэлгэрээ. Субботнигууд, воскресинигүүд эмхидхэгдэжэ, дайнай үедэ һандаргагдаһан ажахынуудые һэргээхын тулада хүнүүд хүсэлэл оролдолгоёо зорюулжа ороо. һайн дураараа ажаллаха бригаданууд байгуулагдаа. Хүдэлмэригүйдэлгэтэй тэмсэхэ, экономикоёо түргэнөөр хүгжөөхэ зорилгоор национальна һанал нэгэдэлгын фондо мүнгэ зөөри суглуулха үргэн кампани бүхы орон дотор ябуулагдаһан байна. Үзэг бэшэг мэдэхэгүй ябадал усадхаха хүдэлмэри үргэнөөр ябуулагдаа.

Ороной сүлөөлэгдэһэнэй һүүлээр аграрна реформо үнгэргэхэ түрүүшын ээлжээнэй шухалын шухала зорилго правительствын болон арадай үмэнэ табигдаа һэн. Алжирта 3 миллион шахуу гектар газар хариин хүнүүдэй мэдэлдэ байһан юм. Үлдэгшэ 4 миллион гектар газарынь 8 миллион алжирайхидай үлэ хоол залгадаг байгаа ха юм. Энэ хадаа үрэжэл багатай газар байгаа. 1963 ондо хариин хүнүүдэй газар эдлэлгые правительство эсэслэн болюулаа һэн. 2,7 миллион гектар газар арадай мэдэлдэ үгтөө.

Мүнөө аграрна реформо шэнэ шатадаа оробо: газар үмсэдөө эдлэлгые хизаарлаха зорилго табигданхай. Энэ хадаа газар ехээр эзэмдэдэг томо баяшуул капиталистнуудай бии болохо эрхэ байдалые үгы хээ. Газарай реформо хэхэ шэнэ шатын бэелүүлэгдэһэнэй һүүлээр 5,5 миллион шахуу гектар газар энгэй хүнүүдэй мэдэлдэ үлэхэ юм. Тиихэдээ ажахы бүхэнэй эзэлхэ газарай хэмжээн хизаарлагданхай байха. Хойто Алжирай үлдэгшэ 24 миллион гектар газар бүгэдэ арадай мэдэлдэ үгтэхэ. Энэ талмайн 4 миллион гектарынь элдүүрилэгдэдэг газар юм. Тэрэнэй 3 миллион гектарынь хамтын ажахынуудта, 1 миллион гектарынь үмсын ажахынуудта үгтэхэ болоно. Аграрна реформо ойрын 3—4 жэлэй турша соо түгэсхэгдэхэ зэргэтэй.

Октябриин эсэстэ гүрэнэй секторэй таряашадай национальна съезд боложо, аграрна реформые ехээр һайшаагаа. Тэрэниие амжалтатайгаар дүүргэхэ талаар хэдэ хэдэн үнэтэ һанамжа дурадхалнуудые оруулаа.

Хүдөө ажахын, мүн олон предприятинуудайнь гүрэнэй мэдэлдэ абтаһан промышленностиин талаар түрүүшын амжалтануудай туйлагдабашье, орондо горитой бэрхэшээлнүүд тохёолдоно. Хамагай түрүүндэ Эвианда баталагдаһан хэлсээн Алжирай экономикые хүгжөөхэ хэрэгтэ һаад ушаруулна гэжэ зааха хэрэгтэй. «Эдэ хэлсээнүүд тон ондоо эрхэ байдалда баталагдаһан байгаа, мүнөө тэрэниие хубилгабал тааралжатай. Эдэ хэлсээнүүд онсо тусгаар эрхэ байдалһаа уламжалан баталагдаһан байгаа гэбэл, хайшаншье гэжэ һаань эб баталха шухала болоһон байгаа бшуу. Бидэндэ хэлсээ баталха шухала болоһон байгаа... Гэбэшье энэ хадаа хоёр ороной хоорондохи харилсаа удаан саг соо гуримшуулха эрхим онол арга болоно гэһэн удхатай бэшэ» гээд президент Бен Белла хэлэһэн байна.

Үнэндөөшье Эвианска хэлсээнэй ёһоор Алжир оронойнгоо гол баялигые — нефть, газ болон түмэрэй рудае мэдэхэ эрхэгүй юм. Хэдэн олон миллион тонно нефть, түмэрэй руда жэл бүхэндэ Францида абаашагдажа, ашаг олзонь хариин империалис монополинуудай халааһанда ородог байна бшуу.

Экономическа бэрхэшээлнүүдһээ гадна, алжир арад ондоошье бэрхэшээлнүүдые дабаха баатай болоно. Сентябриин эсэстэ, октябриин эхеэр нэгэн доро шахуу шэнэ бэрхэшээлнүүд тохёолдоо: Кабилидэ (ороной хойто талын хадалиг газартай область) правительствада эсэргүү үймөөн болоо, мүн Алжир Марокко хоёрой хилэ дээрэ зэбсэгтэ арсалдаа тулалдаан эхилээ. Алжирай залуу республикые капиталис бэшэ замаар хүгжэлгэдэ һаад ушаруулхые дотоодын хархис, мүн империалис хүсэнүүд эрмэлзэдэг байна бшуу. Энээнэй тулада экономическа баадхалга, зэбсэгэй хүсөөр сэхэ хамааран оролсохо заналтанууд хэрэглэгдэдэг байха юм. Гэбэшье революциин туйлалтануудые хамгаалха гэһэн Алжир арадай шууд сэхэ дура зоригто, нэгэдэлдэ түшэглэн правительство хадаа богонихон сагай турша соо Кабилидэхи үймөөе усадхажа, Алжир Марокко хоёрой хоорондохи хилэ дээрэ болоһон зэбсэгтэ тулалдаае болюулжа шадаа. Алжир арад амгалан байгуулалтаяа үргэлжэлүүлхэ аргатай болоо.

Национальна сүлөөрэлгын фронтын партиин съездэ орон мүнөө бэлэдхэжэ байнхай. Энэ съезд 1964 оной мартһаа оройтонгүйгөөр болохо ёһотой юм. Партийна съезд хадаа революциин туйлалтануудые үргэнөөр бэхижүүлхын түлөө оролдолго гаргадаг мүнөө бии байһан бүхы политическэ шэглэлнүүд болон бүлэгүүдые революционно гол ёһонуудта үндэһэлэн нэгэдүүлхэ үүргэтэй юм. Хүдэлмэришэд, таряашад болон интеллигенциин революционно нэгэдэлые энэ партиин зэргэдэ съездын хэр һайнаар бэхижүүлжэ шадаһанһаа ороной саашанхи хүгжэлтын шэнжэ шанар нилээд ехээр дулдыдаха байна.

А. ТОКАРЕВ.
ТАСС-һаа Алжирта байдаг корреспондент.

Редакторай орло[гшо]
Ц. ЦИБУДЕ[ЕВ]

БУРЯАД ҮНЭН

4-дэхи нюур.
1963 оной декабриин 3.

Манай адрес, телефонууд

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. Улан-Удэ, улица Ленина, 35. Телефоны: редактора —23-67, зам. редактора —38-42, зам. редактора —35-84, секретариата —27-3[..], отделов: сельскохозяйственного производства и партийной жизни —47-59, 35-14, промышленного производства и партийной жизни —48-89, 33-61, корректорская —35-95.

Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов: идеологического —24-74, советского строительства и быта —34-93, рабселькоров и писем —25—41, 38-30, информации —32-74 и переводов —34-05.

гор. Улан-Удэ, типография Министерства культуры Бурятской АССР.

Н00591. Зак. № 7103.